

Západočeská univerzita v Plzni

FAKULTA PRÁVNICKÁ
KATEDRA OBČANSKÉHO PRÁVA

ŘEŠENÍ SPOTŘEBITELSKÝCH SPORŮ V ADR ŘÍZENÍ PO NOVELE ZÁKONA O ROZHODČÍM ŘÍZENÍ DIPLOMOVÁ PRÁCE

*Ing. Dušan Kopřiva
Právo a právní věda, obor Právo
léta studia (2008 - 2013)*

Vedoucí práce: *JUDr. Ing. Radka Zahradníková, Ph.D., LL.M.*
Plzeň, 17. března 2013

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 17. března 2013

.....
vlastnoruční podpis

OBSAH

1	ÚVOD.....	1
1.1	SPOTŘEBITEL.....	1
1.2	ADR ŘÍZENÍ.....	3
1.3	ROZHODČÍ ŘÍZENÍ.....	4
2	ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ V HISTORICKÉM KONTEXTU	6
2.1	OD ANTIKY DO ROKU 1918	6
2.2	MIMOSOUDNÍ ŘÍZENÍ OD ROKU 1918 DO SOUČASNOSTI.....	7
3	ETIKA V ADR	9
3.1	PRÁVO, MORÁLKA A ETIKA	9
3.2	ETIKA ROZHODCE.....	11
3.3	ETIKA U OSTATNÍCH SUBJEKTŮ ARBITRÁŽE.....	12
3.4	PŘÍKLAD APLIKACE ETIKY Z PRAXE (ASSOCIATION FRANÇAISE D'ARBITRAGE)	13
4	NOVELA ZÁKONA O ROZHODČÍM ŘÍZENÍ (ZÁKON Č. 19/2012 SB.).....	15
4.1	PROBLÉMOVÉ OBLASTI ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ PŘED NOVELOU	15
4.1.1	Osoba rozhodce	16
4.1.2	Průběh rozhodčího řízení.....	18
4.1.3	Eurokonformita rozhodčího řízení.....	25
4.1.4	Zamýšlené varianty novelizace	27
5	ROZHODOVÁNÍ SPOTŘEBITELSKÝCH SPORŮ V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ.....	29
5.1	ARBITRABILITA	30
5.1.1	Vliv evropského práva na arbitrabilitu	31
5.2	ROZHODČÍ SMLOUVA A ROZHODČÍ SOUDY.....	34
5.3	VÝHODY A NEVÝHODY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ.....	35
5.3.1	Výhody rozhodčího řízení	36
5.3.2	Nevýhody rozhodčího řízení	38
6	OCHRANA SPOTŘEBITELŮ V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ.....	39
6.1	SPOTŘEBITELSKÉ SPORY	39
6.2	SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE.....	40
6.3	SPOTŘEBITELÉ V EU.....	42
6.4	DE LEGE FERENDA.....	43
6.4.1	Směrnice o ADR a nařízení o ODR.....	43
6.4.2	Nový občanský zákoník.....	45
6.4.3	Adjudikátoři.....	46
7	ADR DLE FRANCOUZSKÉHO DEKRETU Č. 2011-48.....	47
7.1	HISTORIE NOVÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	47
7.2	ZÁKLADNÍ PRINCIPY NOVÉ ARBITRÁŽE.....	48
7.2.1	Filozofie arbitráže.....	49
7.2.2	Podpora státního soudce pro potřeby arbitráže.....	50
7.2.3	Specifika arbitráže ve věcech ochrany investic	50
7.3	NOVÁ ROZHODČÍ SMLOUVA	51
7.4	NOVÉ PRINCIPY V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ.....	51
7.5	OSOBA ROZHODCE.....	52
7.6	„JUGE D'APPEL“	53
7.7	OPRAVNÉ PROSTŘEDKY VNITROSTÁTNÍ ARBITRÁŽE.....	54
8	SROVNÁNÍ ŘEŠENÍ SPOTŘEBITELSKÝCH SPORŮ V ADR DLE ČESKÉ A FRANCOUZSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	56
9	ZÁVĚR	59
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	61
11	SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	66

12 RESUMÉ.....	67
13 PŘÍLOHY	I

1 ÚVOD

Téma diplomové práce – *Řešení spotřebitelských sporů v ADR řízení po novele zákona o rozhodčím řízení* je v současné době velice aktuální a zahrnuje v sobě tři důležité právní instituty, kterými jsou jednak spotřebitelé a **spotřebitelské spory**, dále **ADR řízení** a novelizované **rozhodčí řízení**. Všechny tři prvky mají velice široký záběr a dotýkají se velké skupiny subjektů. Dnešní doba je specifická tím, že žijeme v globálním světě, kdy se ekonomiky navzájem ovlivňují, informační technologie řídí náš život, rčení „čas jsou peníze“ platí snad více než v minulosti a na to samozřejmě musí umět reagovat i právo a právní instituty. Všude kolem nás slyšíme a čteme o finančních a dluhových krizích, nesoucí s sebou nepříznivé důsledky, které mohou vést k tlakům působícím na trh a subjekty, které se na něm pohybují. Dále je zde stigma z doby minulé, kdy právní i finanční gramotnost¹ občanů České republiky není na odpovídající úrovni a ani dvacet let po změně politického režimu tento hendikep zcela neodstranilo. Ideálním řešením by bylo působit preventivně, protože samotná regulace není všelék, zajímavý názor prezentuje ve svém článku Skýpal, jenž navrhuje řešení prevencí, nikoliv regulací, „...zvýšení obezřetnosti, ať již mezi profesionály nebo u „běžných“ občanů lze...preventivně zvýšit jejich vzděláváním již v rámci povinné školní docházky, kdy stát by svým...pro občany přínosným zásahem zavedl do školních osnov základy finanční gramotnosti a právního povědomí.“² To vše vyvolává nepředvídatelné situace a vede k ekonomickým problémům, které mohou vést následně ke konfliktům. V právním státě je to především právo, které by mělo působit preventivně a zamezit nebo následně upravit smírné řešení sporů. V této diplomové práci se pokusím vymezit a definovat jednotlivé prvky, dále nastínit problematiku mimosoudního řešení spotřebitelských sporů s důrazem na rozhodčí řízení a závěrem porovnat danou problematiku a stávající stav v České republice s právní úpravou ve Francii.

1.1 SPOTŘEBITEL

Spotřebitel je první pojem, který si zaslouží podrobnější vymezení a to v návaznosti nejen na národní právní úpravu, ale též z pohledu evropského práva. Zrození pojmu spotřebitel má spíše ekonomický význam a na to navazuje ochrana spotřebitele,

¹ Průzkum finanční gramotnosti provedený agenturou STEM/MARK dostupný na http://img.ihned.cz/attachment.php/70/29013070/tv348EFHIJKLOklQbcefhpqrx0SU2Vn/financni_gramotn_ost_20101213_stemmark.pdf

² SKÝPAL R., Rozhodčí doložky a „jiné problémy ochrany práv slabší strany“, Právní rádce 11/2011, str. 50

jako slabší strany, kterou začali zákonodárci prosazovat již v 19. století. Původní myšlenka ochrany slabší strany se dotýkala převážně oblasti pracovněprávních vztahů a nájemního práva, avšak s rozvojem obchodu, dopravy a rozšířením národních a mezinárodních trhů po 2. světové válce se další regulovanou oblastí staly též spotřebitelsko-dodavatelské vztahy. Pojem spotřebitel se postupně vyvíjel od „suverénního vzdělaného spotřebitele“, který mohl na základě svojí poptávky významně kontrolovat trh (alespoň dle tehdejší ekonomické teorie), neboť většina obchodních vztahů měla jen ryze lokální povahu. Ovšem 60. léta 20. století jsou charakteristická jednak poválečnou obnovou hospodářství spojené s ekonomickým růstem, jednak rozvojem spotřebitelského hnutí. Tento trend začal působit i na zákonodárství a ve vyspělých zemích se začínají objevovat právní instituty, které měly za cíl ochranu spotřebitele jako slabší strany smluvního vztahu. Spotřebitel je zde chápán jednak jako „pasivní spotřebitel“, který je charakteristický svojí důvěřivostí a slabou pozicí, nebo naopak jako „aktivní spotřebitel“, tedy ten, kdo se umí chovat racionálně a je dobře informován a připraven vstupovat do smluvních vztahů. Po tomto malém historickém exkurzu je vhodné se zaměřit na pozitivní právní úpravu, jak definuje pojem spotřebitel.

V našem právním řádu najdeme několik definic pojmu spotřebitel, primárně je tato definice v občanském zákoníku, který zavedl definici spotřebitele na základě evropských směrnic³, kde *spotřebitelem je fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání*.⁴ Původní text obsahoval pouze pojem osoba, proto bylo možné vztáhnout ochranu spotřebitele i na právnické osoby, což bylo nad rámec, který je obsažen ve směrnici Evropské Unie i judikatuře Soudního dvora Evropské Unie, proto bylo novelou (zákon č. 155/2010 Sb., s účinností od 1. srpna 2010) výslovně stanoveno, že se jedná o fyzickou osobu. Dalšími zákony, které shodně vymezují pojem *spotřebitele jako fyzické osoby, která nejedná v rámci své podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání*⁵, jsou zákony č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele.

Pokud bychom se zaměřili *de lege ferenda*, pak v návrhu směrnice 2011/0373, která by se měla zaměřovat na alternativní řešení sporů u spotřebitelských sporů, se spotřebitelem „rozumí jakákoli fyzická osoba, jež jedná za účelem, který nelze považovat za

³ Směrnice 85/577/EHS, 93/13/EHS, 97/7/ES, 94/47/ES

⁴ § 52 odst. 3 obč. zák.

⁵ § 2 odst. 1 písm. a) zákon o ochraně spotřebitele, § 3 písm. a) zákon o spotřebitelském úvěru

provozování jejího obchodu, živnosti nebo řemesla anebo výkonu jejího svobodného povolání⁶, i když poněkud benevolentnější je důvodová zpráva k návrhu výše uvedené směrnice, jež uvádí, že *definice „spotřebitele“ by měla pokrývat fyzické osoby jednající mimo rámec své obchodní činnosti, podnikání, řemesla nebo povolání. Pokud je však smlouva uzavřena za účelem částečně spadajícím do rámce a částečně mimo rámec obchodní činnosti dané osoby (smlouvy mající dvojí účel) a účel této činnosti je natolik okrajový, že nepřevažuje v celkovém kontextu dotčené transakce, tato osoba by rovněž měla být považována za spotřebitele.*⁷

1.2 ADR ŘÍZENÍ

Další z důležitých pojmů je **ADR řízení**, jedná se o zkratku používanou pro *Alternative Dispute Resolution*, pod kterou anglo-američtí právníci přiřazují soubor technik, které řeší občanskoprávní nebo obchodní spory, jež za určitých podmínek mohou strany sporu svým rozhodnutím vyloučit ze státní jurisdikce. Mediace a rozhodčí řízení patří mezi tyto techniky.⁸ Další definici ADR je možné nalézt v materiálech Evropské Unie⁹, jedná se konkrétně o studii Evropského spotřebitelského centra Dánsko (2009), kde Alternativní řešení sporů definují, jako *mechanismus pro řešení stížností spotřebitelů, jehož součástí není tradiční soudní systém*. Rozmanitost mechanismů používaných v systémech ADR je velmi široký a zahrnuje v sobě systémy, které usilují o smír (např. mediace, konciliace, spotřebitelské rady, soukromý ombudsman), nebo jiné mechanismy, které vydávají závazná nebo jen částečně závazná rozhodnutí (např. rozhodčí řízení, bankovní ombudsman). Kromě těchto technik je možné nalézt i různé další hybridní procesy, které kombinují samotné ADR mechanismy (např. med-arb je spojení mediace a rozhodčího řízení, částečně závazná mediace, mini-trial atd.).

Pokud se zaměříme na pozitivní právní úpravu v našem právním řádu, nalezneme zde několik právních institutů, které bychom mohli dle výše uvedených definic zařadit mezi ADR mechanismy. **Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci** zcela nově upravuje výkon a účinky mediace prováděnou zapsanými mediátory.¹⁰ Hlavním cílem mediace je nalezení smírného a mimosoudního řešení za účasti fundované třetí osoby (mediátora), která napomáhá oběma stranám urovnat vzniklý konflikt. Mezi hlavní výhody mediace se uvádí

⁶ Návrh směrnice 2011/0373, článek 4,

⁷ Důvodová zpráva k návrhu směrnice 2011/0373, bod 8

⁸ <http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/adr.php>

⁹ <http://www.evropskyspotrebitel.cz/files/adr-studie-ceska-verze-1.pdf>

¹⁰ § 1 zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci

možnost i nadále spolupracovat a nepřetržit obchodní nebo jiné vztahy, což po soudním nebo rozhodčím řízení nebývá vždy zrovna jednoduché. Další mimosoudní možností řešení sporů je **finanční arbitr**, jehož fungování a rozsah činnosti upravuje zákon č. 229/2002 Sb., předmětem činnosti finančního arbitra jsou především vztahy mezi spotřebiteli a finančními institucemi, přičemž se do budoucna počítá s dalším rozšířením jeho působnosti. Zajímavostí je, že sjednání rozhodčí doložky nevyklučuje pravomoc finančního arbitra. Také *arbitr usiluje především o smírné vyřešení sporu*¹¹, výsledkem řízení před finančním arbitrem je nálezn, který je soudně vykonatelný, jakmile uplyne lhůta k plnění. Finanční arbitr má k dispozici dokonce i sankční nástroje, neboť může uložit finanční instituci pokutu, a to až do výše jednoho milionu korun českých, přičemž pokutu lze uložit i opakovaně.

1.3 ROZHODČÍ ŘÍZENÍ

Rozhodčí řízení lze definovat *jako způsob řešení sporů, přičemž spor je předkládán k závaznému rozhodnutí jedné nebo více osob, rozhodcům*.¹² S důrazem na volní volnost je vymezen pojem rozhodčího řízení manželky Schelleovými v jejich publikaci *Rozhodčí řízení historie, současnost a perspektivy*, zde uvádějí, že: „*Všude tam, kde tedy soukromá vůle svěřuje spornou věc k projednání a rozhodnutí jistým soukromým osobám, a odnímá ji takto státním soudům, mluvíme o řízení rozhodčím*.“¹³ V některých publikacích je rozhodčí řízení označováno jako „soukromá justice“. Rozhodčí řízení patří bez pochyby mezi nejznámější a nejdůležitější mimosoudní řešení sporů, které je zákonem uznávanou alternativou k soudnímu řešení majetkových sporů. Působností rozhodčího řízení jsou především obchodní spory, nachází však stále více i využití v oblastech sporů občanskoprávních a spotřebitelských. Doménou rozhodčího řízení je jednak právní úprava na národní a mezinárodní úrovni a se vstupem České republiky do Evropské Unie se k tomu logicky přidává i úprava na úrovni evropského práva. V současné době existují čtyři teorie, které upravují postavení rozhodčího řízení v rámci ústavního pořádku a z toho vycházející postavení rozhodčího řízení ve vztahu k soudnímu řízení a ADR řízení. Teorie smluvní má za základ výlučně smlouvu mezi oběma stranami, která zakládá pravomoc rozhodců k projednání a rozhodnutí sporu. Tato teorie má dvě části, „klasickou“ a

¹¹ § 1 písm. d) zákona č. 229/2002 Sb.

¹² BĚLOHLÁVEK A. J., *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, str. 185

¹³ SCHELLE Karel, SCHELLEOVÁ Ilona, *Rozhodčí řízení historie, současnost a perspektivy*, EUROLEX Bohemia, Praha 2002, str. 9

„moderní“. „Klasická část této smluvní teorie vychází z toho, že rozhodce vystupuje jako zástupce stran zjišťující obsah dohody mezi stranami. Moderní pak z toho, že rozhodčí řízení vychází ze smlouvy, rozhodčí nález (reps. rozhodnutí, kterým se řízení končí) však již nikoliv.“¹⁴ Další teorie je teorie jurisdikční, jejímž základem je také smlouva, od které se odvíjí pravomoc rozhodce. Ovšem zde není rozhodná vůle smluvních stran, ale „stát propůjčuje rozhodčímu nálezu charakter exekučního titulu a tím uznává vědomou a záměrnou delegaci své veřejnoprávní rozhodovací činnosti na rozhodce jako subjekty soukromého práva.“¹⁵ Naproti tomu si stát ponechává možnost zrušení rozhodčího nálezu obecným soudem (možný jen v některých případech, nikoliv však po stránce věcné), což lze chápat, jako možnost přezkumu, nejde tedy o řádný nebo mimořádný opravný prostředek. Naše právní úprava umožňuje (pokud se na tom dle § 27 strany dohodnou) možnost přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci, což by mohlo být chápáno jako opravný prostředek. Dále je uváděna „teorie smíšená, která vychází z pravomoci rozhodců založené smlouvou, avšak z autonomie rozhodců jako subjektů, pověřených nalézáním práva“¹⁶ a autonomní teorie chápající rozhodčí řízení jako institut *sui generis*.

¹⁴ BĚLOHLÁVEK A. J., Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, str. 188

¹⁵ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 37

¹⁶ BĚLOHLÁVEK A. J., Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, str. 193

2 ALTERNATIVNÍ ŘEŠENÍ SPORŮ V HISTORICKÉM KONTEXTU

Spory vznikaly mezi lidmi odjakživa a jednou ze základních funkcí státu a práva je privilegium rozhodovat spory. Spory však bylo třeba řešit ještě předtím, než došlo k ustavení státní moci a s ní spojené moci soudní. Pomineme-li „právo silnějšího“ pak spory mohl od pradávna řešit pouze ten, kdo měl ve společnosti silnou autoritu, jednalo se především o kněze, šamany, rady moudrých apod.

2.1 OD ANTIKY DO ROKU 1918

Mimosoudní řešení sporů je možné nalézt již v Antice, ve starověkých Athénách se některé spory rozhodovaly nejdříve mimosoudně, např. za přispění *sboru čtyřiceti*, kteří byli určeni losem, a bylo možné se na ně obracet při ostatních soudních žalobách. Spory do výše deseti drachem soudili samostatně, ty co cenu přesahovali, odevzdávali diaitétům. „*Ti nemohou-li dosáhnout dohody, vynesou rozsudek. Jestliže jsou obě dvě strany s rozsudkem spokojeny a dodrží jej, je spor ukončen.*“¹⁷ Naproti tomu ve starém Římě vzniklo formalizované soudnictví a proces byl rozdělen na dvě stádia, to druhé stádium „...odbývalo se však před soukromým soudcem a nazývalo se *judiciem*. Říkáme soudce soukromý (*iudex privatus*) proto, že *iudex* nebyl státním orgánem, ale pouze soukromou osobou, státem zmocněnou (autorizovanou) k vyřešení případu a vyhlášení rozsudku.“¹⁸

Na našem území se mimosoudní řešení sporů praktikovalo také a píše o tom František Palacký ve své knize *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě*: „*Podlé krajských a veřejných soudův větších i menších nacházel se u starých Čechův také zvláštní ústav rozsudní čili rozdílčí, a sice také dvojí, jeden ve věcech větších a vážnějších, druhý v lehčích a méně vážných...rozdíl obou zakládal se v tom, že soudcové čili rozsudí od obou stran povolání, a vzájemným odmítáním až na jistý počet umenšení, při porotě u oltáře slavně přísahati, při slibném soudu pak jen rukou dáním na čest a víru zavázati se museli, že vyřknou, co bude pravého a spravedlivého. Které a jaké pře odkazovány před porotu a nikoliv před soud obecný, toho určití nám již nyní nelze.*“¹⁹ Mimosoudní řešení sporů zmiňuje i Karel Malý a odkazuje se i na Statuta Konrádova ve své publikaci *Dějiny českého a československého práva do roku 1945*: „*Značné finanční náklady, se kterými je spojen výkon soudnictví pro procesní strany, vedl k tomu, že se udržuje arbitrážní*

¹⁷ ARISTOTELÉS, Athénská ústava, ARISTA BASET, 2004, str. 65

¹⁸ KINCL, URFUS, SKŘEJPEK, Římské právo, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 1995

¹⁹ PALACKÝ František, *Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě*, Praha, otisk dle původního vydání, nakladatel B. Kočí, 1907, str. 169

(rozhodčí) řízení před tzv. slubními soudy, které ještě Statuta Konrádova povolují konat ve sporech o vlastnictví předmětů menší hodnoty.“²⁰

Historii rozhodčího řízení na našem území je možné vysledovat jako skutečnou paralelu k řízení soudnímu někdy na přelomu 12. a 13. století, kdy dochází k pronikání vlivu ze západních zemí do Zemí Koruny české. Z této doby pochází starý český právní pojem „poklid“²¹, což byla etapa přerušující soudní řízení a v této době mohly strany svůj spor vyřešit mimosoudně, formou rozhodčího řízení, přičemž v případě nezdaru se řízení opět vracelo před soud. V roce 1781 byl vydán vůbec první civilní řád – tzv. Josefínský soudní řád, který již upravoval moderní základy rozhodčího řízení a zohledňoval nutnost rychlého a efektivního řešení sporů mimo soudní soustavu. Dalším právním předpisem z období habsburské monarchie, který je důležitý pro úpravu rozhodčího řízení, je třeba zmínit civilní soudní řád z roku 1895. Tento právní předpis zahrnoval moderní prvky rozhodčího řízení, jako nutnou podmínku platného projevu soukromé vůle při řešení sporů mezi soukromými osobami, náležitosti rozhodčí smlouvy, problematiku jmenování osoby rozhodce, rozhodčí výrok atd.

2.2 MIMOSOUDNÍ ŘÍZENÍ OD ROKU 1918 DO SOUČASNOSTI

V období první republiky došlo k prudkému nárůstu využití a rozšíření oblastí arbitrability stálých rozhodčích soudů i zřizovaných *ad hoc*. Rozhodčí soudy rozhodovaly spory z burzovních obchodů (burzovní rozhodčí soudy), spory pracovněprávní (rozhodčí komise pro závody se závodními výbory, rozhodčí soudy hornické, rozhodčí komise pro pracovní spory z domácí práce), spory v oblasti pojišťovnictví (např. rozhodčí soudy bratrských pokladen), ale např. i tzv. cenové soudy činné v oblasti stavebního ruchu. V souvislosti s děním po únoru 1948 dochází k útlumu a úpadku využívání rozhodčího řízení v oblasti soukromoprávních sporů na národní úrovni. I přes tento nepříznivý stav si rozhodčí řízení zachovalo svoje místo v našem právním řádu, a to ve sporech vyplývajících z mezinárodního obchodu. Vznik RVHP, silná orientace na země tzv. Východního bloku s sebou přineslo potřebu řešit případné spory na mezinárodní úrovni před rozhodčími soudy při obchodních komorách jednotlivých zemí. V návaznosti na Úmluvu o řešení občanskoprávních sporů vznikajících ze vztahů hospodářské a vědeckotechnické

²⁰ MALÝ Karel a kolektiv, Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Linde Praha, a.s., Dotisk 2005, str. 46.

²¹ SCHELLE Karel, SCHELLEOVÁ Ilona, Rozhodčí řízení historie, současnost a perspektivy, EUROLEX Bohemia, Praha 2002, str. 13

spolupráce v rozhodčím řízení byl v rámci RVHP vypracován Jednotný (vzorový) řád rozhodčích soudů, na jehož základě byly vydávány rozhodčí řády v jednotlivých členských zemích.²² Avšak nebylo možné se zcela izolovat a ignorovat mezinárodní obchod s kapitalistickými zeměmi, a proto bylo třeba, i když jen na mezinárodní úrovni, upravit případné spory o majetkové nároky z mezinárodního obchodního styku. Proto byl dne 4. prosince 1963 přijat zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů, který měl: „*umožnit účastníkům mezinárodního obchodního styku rychlé, pružné a odborným požadavkům odpovídající vyřizování sporů.*“²³ V souvislosti s přechodem na tržní hospodářství a politicko-hospodářskými změnami po roce 1989 bylo opět nutné vzkřísit institut rozhodčího řízení i na vnitrostátní úrovni. Základním právním předpisem, který upravuje rozhodčí řízení je zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, který ve znění pozdějších předpisů je platný a účinný i nadále. Předlohou tomuto zákonu byl zákon č. 98/1963 Sb., zahraniční právní úprava a především tzv. Vzorový zákon o mezinárodní obchodní arbitráži, sjednaný ve Vídni v roce 1985.²⁴

²² SCHELLE Karel, SCHELLEOVÁ Ilona, *Rozhodčí řízení historie, současnost a perspektivy*, EUROLEX Bohemia, Praha 2002, str. 40

²³ § 1 zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů

²⁴ SCHELLE Karel, SCHELLEOVÁ Ilona, *Rozhodčí řízení historie, současnost a perspektivy*, EUROLEX Bohemia, Praha 2002, str. 45

3 ETIKA V ADR

Pojem etiky v právu, resp. právnické etiky zmiňuje Viktor Knapp ve své knize Teorie práva: „...*právníci se řídí nejen zákonem, ale i profesionální právníckou etikou, jejímiž základními zásadami jsou nestrannost rozhodování, rovné nakládání se spornými stranami, nepřípustnost poskytovat právní poradu či jinou právní pomoc zároveň subjektům, jejichž zájmy navzájem kolidují...*“²⁵ Některá právníká povolání, jako jsou soudci, advokáti, mají profesionální právníckou etiku formálně normovanou v zákonech (např. zákon o soudech a soudcích, zákon o advokacii), nebo alespoň v interních stanoviskových řádech (Etický kodex Asociace mediátorů ČR).

Problematika etiky v ADR řízeních a v rozhodčím řízení zvláště má své důvodné opodstatnění, protože během uplynulých staletí se tyto mimosoudní instituty staly alternativami k soudnímu řízení a v případě rozhodčího řízení se jedná dokonce o právoplatnou podobu mimosoudního rozhodování o výsledku sporu, jejíž existenci uznávají nejen obě dvě strany sporu, ale též samotné státy, a to přestože mají k dispozici svoje vlastní obecné soudy. Není tomu tak dávno, co se rozhodčí řízení, které bylo především právní a sociální aktivitou, stalo také opravdovou ekonomickou činností, která je často vyhledávána a významně konkuruje na „trhu s právem.“²⁶

3.1 PRÁVO, MORÁLKA A ETIKA

Je důležité si uvědomit, že rozhodčí řízení je bodem, kde se střetávají na jedné straně právo, spravedlnost a na druhé straně výdělečná činnost zainteresovaných subjektů, jako jsou především rozhodci, poradci, případně též rozhodčí soudy nebo servisní společnosti pro rozhodčí řízení. Tento stav s sebou potencionálně přináší různorodé konflikty zájmů, a proto je třeba se z těchto důvodů zaměřit na kontrolu efektivnosti rozhodčího řízení. Otázkou je, zda pro fungování rozhodčího řízení postačí pouze strohá aplikace *práva*, nebo zda je třeba využít i jiných nástrojů, jako je *morálka, etika, profesionalita*. Aby bylo možné si zodpovědět tuto položenou otázku, je třeba si ujasnit použitou terminologii. Předmětem této práce není hledání definice pojmu právo, neboť se jedná o složitou otázku, na kterou hledá odpověď především právní nauka: „*Právo je multidimenzionální fenomén, který musí být zkoumán ve více rovinách, resp. aspektech*“²⁷,

²⁵ KNAPP, V.: Teorie práva, 1. vydání. Praha, C.H.Beck 1995, str. 10

²⁶ KEUTGEN, G. a kol., L'ÉTHIQUE DANS L'ARBITRAGE, Groupe De Boeck, Editions Bruylant, 2012, Bruxelles, str. 1

²⁷ GERLOCH, A., Teorie práva, 4. upravené vydání, Plzeň, Aleš Čeněk, str. 19

ale pro potřeby srovnání je možné tento pojem vymezit jako skupinu všeobecných, zavazujících pravidel, za jejichž porušení hrozí sankce. Pro právo je naopak charakteristické to, že ponechává bez povšimnutí chování subjektu, který se ocitá sám proti sobě samotnému a zde nastupuje morálka. Pojem morálka je někdy definován jako *podložená teorie dobra a zla*²⁸, přičemž právo a morálka jsou dva systémy, které se zcela neignorují, ale naopak mají společný určitý počet pravidel, která si vzájemně propůjčují. Již před více než sto lety napsal G. Jellinek ve své knize výrok, že právo je minimem morálky.²⁹ Etika a morálka jsou etymologicky synonyma, neboť latinské slovo *ethica* pochází z řeckého slova *ethikon* a *ethikos* což znamená mrav.³⁰ Někdy se můžeme setkat s názorem, že morálka se zaměřuje na svědomí a je zaměřena spíše do vnitra člověka, naproti tomu etika směřuje ven z vnitra. Deontologie nebo deontologická etika je dobrým příkladem nevyhraněné hranice práva, bývá označována jako morálka sankcionovaná právem, nebo též *profesionální řád*³¹ a je na pomezí povinnosti plynoucí z morálky nebo práva. Jak vyplývá z výše uvedeného, právo, morálka, etika a deontologie se navzájem prolínají a ovlivňují.

Problematikou etiky v právu se zabývá též Oppetit ve své knize *Filosofie práva* a popisuje zde dvě cesty, kterými etika ovlivňuje právo, za prvé je buď etika sama součástí práva, nebo jde svou vlastní cestou, přičemž etika někdy právo přímo podpoří nebo naopak se právu postaví bez varování.³² Hodně autorů uvádí, že mnoho právních norem bylo ve skutečnosti nejdříve etickými pravidly a teprve později se staly součástí právních řádů.

Role etiky v ADR řízení souvisí s otázkou, zda tento specifický a různorodý „svět“ dokáže přijmout jiné než právní normy a nechá se jimi ovlivňovat a bude je respektovat. V soudnictví se etika někdy zaměřuje s pojmem kázeň (soudce si je vědom možnosti kárné sankce), ale tento jev se v ADR řízení nevyskytuje. Předně ADR řízení není profese v pravém slova smyslu, neboť se nejedná o homogenní skupinu subjektů, působí zde rozhodci, poradci, funkcionáři a zaměstnanci ADR institucí, někteří z nich zastávají dokonce i více funkcí najednou. Neexistuje zde žádná centrální řídicí organizace, která by vydávala všeobecná pravidla (pokud nepočítáme právní normy). Existují samozřejmě

²⁸ LALANDE A., *Vocabulaire philosophique* Lalande, PUF, Quadrige

²⁹ KNAPP, V.: *Teorie práva*, 1. vydání. Praha, C.H.Beck 1995, str. 85

³⁰ KEUTGEN G. a kol., *L'ÉTHIQUE DANS L'ARBITRAGE*, Groupe De Boeck, Editions Bruylant, 2012, Bruxelles, str. 3

³¹ CORNU G., *Vocabulaire juridique*, PUF, Quadrige, 2008

³² OPPETIT B., *Philosophie du droit*, Dalloz, 1999, str. 138

instituce, které si samy vydávají svoje vlastní pravidla a řády. Jedná se většinou o významné hráče na poli arbitráže a ADR řízení, ale i tak nereprezentují celé odvětví ADR a jejich vliv je omezen na řízení, která organizují a rozhodují. Jedním z důvodů, proč by se oblast ADR řízení měla zaměřit na pravidla nebo charty zohledňující etiku je velká variace forem v ADR, dále nezávislost, nestrannost, možnost autonomie aplikace práva a právní kultury.

3.2 ETIKA ROZHODCE

Pokud se zaměříme na osobu rozhodce a porovnáme ji se soudcem, pak je možné z historického hlediska vysledovat určitou souvislost, protože etika soudce a rozhodce spolu koexistují. Již od středověku je možné dohledat v *ius commune* debaty právních učenců nad právní etikou, věčné téma, zda má soudce soudit podle svého svědomí a přesvědčení, nebo zda se má striktně řídit důkazy, které jsou mu předkládány stranami sporu. Je přitom velmi těžké definovat chování, které je v souladu s etikou, naproti tomu je celkem snadné zjistit a vycítit to, které je s etikou v rozporu.

Osoba **rozhodce** může být velmi významně etikou zasažena, neboť její vliv je velmi různorodý. Etika je často zmiňována tam, kde hrají významnou roli pojmy jako nezávislost a nestrannost rozhodce, avšak právě zde je možné někdy vysledovat určitý konflikt zájmů. Co to vlastně ten konflikt zájmů je? Co se tím rozumí? Konflikt zájmů je situace, ve které osobní zájmy subjektu jdou proti jeho závazkům (úkolům) vůči druhé straně. Je třeba upřednostňovat zájmy, ke kterým se zavázal, před těmi osobními.³³ Zcela jistě nikdo nepochybně skutečnost, že je to právě rozhodce, jako ten nestranný a nezaujatý, který by se měl na prvním místě vyvarovat konfliktu zájmů. Zajímavou úvahu popisuje Kojève: „subjekt C (soudce – zde můžeme vztáhnout i na rozhodce) je nestranný za předpokladu, že subjekty A a B (zde protistrany) mohou být zaměněny, aniž by to zpochybnilo důvěru v jeho rozhodnutí. Stejně tak je možné považovat soudce (rozhodce) za nezainteresovaného ve věci, pokud jeho rozhodnutí a následný výkon rozhodnutí mu nepřinášejí žádný užitek, nebo naopak škodu a ve svém důsledku jej ponechává netečným.“³⁴ Z výše uvedeného je evidentní, že rozhodce nesmí být zainteresovaný na rozhodnutí, které činí. Je otázkou, zda je tomu tak vždy, když v případě rozhodčího řízení je možné vycítit možnou shodu protistran, ale rozhodce má větší užitek z případného

³³ KEUTGEN G. a kol., L'ÉTHIQUE DANS L'ARBITRAGE, Groupe De Boeck, Editions Bruylant, 2012, Bruxelles, str. 10

³⁴ KOJEVE A., Esquisse d'une phénoménologie du droit, Gallimard, 1982, str. 75

meritorního rozhodnutí než z uzavřeného smíru. V případě rozhodců však konflikt zájmů není jediným možným nešvarem, který činí potíže v rozhodčím řízení, pokud se zaměříme na rozhodování podle *equity* (spravedlnosti) pak i zde hraje etika významnou roli, a to prostřednictvím dobré víry, protože v tomto případě se rozhodce nerozhoduje podle pozitivního práva, ale přichází na řadu morální pravidla a bez nutnosti odůvodnit rozhodčí nález rozhoduje spor.

3.3 ETIKA U OSTATNÍCH SUBJEKTŮ ARBITRÁŽE

V některých případech jsou rozhodci jmenováni **poradci** strany, která se účastní rozhodčího řízení (arbitráže). Objektem zájmu by měly být vztahy mezi poradci a rozhodci před, během a po uskutečnění řízení. Je proto zřejmé, že i zde hraje etika důležitou roli a nejedná se jen o přijetí etických principů, ale hlavně v jejich aplikaci do praxe.

Dalším důležitým subjektem jsou samotné **rozhodčí soudy** nebo **instituce zajišťující rozhodčí řízení**, zvláště pokud se jedná o významné „hráče“ na národní nebo mezinárodní úrovni, které se mohou snažit prosazovat etická pravidla, a to tím způsobem, že je zahrnou do svých vnitřních pravidel nebo ještě lépe, přímo a transparentně je uplatní ve své činnosti. Dobrým příkladem pak může být odmítnutí jmenovat rozhodcem někoho, kdo se těmito pravidly neřídí, nebo je dokonce porušuje.

Pokud se zaměříme na etiku v ADR a v rozhodčím řízení, pak není možné nezmínit **odbornou literaturu** a odborná média obecně. Jejím hlavním posláním je prezentace a propagace daném právního odvětví a to korektním způsobem. Zde velmi záleží na autorech a jejich schopnostech, aby tak činili nezaujatě a nedocházelo pouze ke komercializaci ADR a snaze prezentovat sebe sama a jejich podnikatelské aktivity.

V dnešní době jsme svědky globalizace nejen na poli ekonomickém, ale i právním. Tento trend se nevyhýbá ani mechanismům ADR, a přesto tato myšlenka „*pan-juridismu*“ reprezentovaná unifikací ADR společnými normami není ideálním řešením. Výhodiskem zůstává cesta normativního pluralismu a etika by zde měla hrát i nadále svoji úlohu a přispět ke korektní aplikaci v praxi.

Etiku není jednoduché zcela vymezit a je třeba s ní zacházet obezřetně, protože se nejedná o statický a všeobecný pojem, nýbrž dochází k neustálému vývoji a změnám v průběhu času. Ověřit si to lze na jednoduchém příkladu, kdy některé chování, které dnes považujeme v rozporu s etikou, bylo před padesáti lety vnímáno zcela opačně (např. vztahy mezi muži a ženami na pracovišti). Když se mluví o etice ve vztahu k ADR a rozhodčímu řízení, předmětem zájmu bývá především nezávislost, nestrannost a neutralita rozhodců,

jejich povinnost hlásit případnou podjatost, konflikt zájmů. Avšak pozitivní právní úprava tyto pojmy zcela jasně nevymezuje. Proto je pojem „nezávislý rozhodce“ někdy velmi diskutabilní a neměl by se objevovat na navštívenkách a reklamních materiálech, neboť to nepůsobí věrohodným dojmem a může poškozovat celé odvětví. Spolu s tím je třeba varovat před „pseudosemináři“, které jsou organizovány jen za účelem reklamy a slouží jen jako prostředek k prosazení se na stále tvrdším trhu.

Je to konečně i prostý respekt k profesionální etice, který by si měli všichni rozhodci uvědomit, neboť se zde hraje o jejich reputaci a jak známo reputace je velmi cenná, protože se buduje dlouhá léta a stačí tak málo, aby byla pošramocena, často nevratným způsobem.

Závěrem je vhodné si připomenout slova slavného Aristotela, který napsal ve svém díle Etika Nikomachova: „*I kdyby tedy úvahy postačily, aby učinily lidi ctnostnými, právem by se jim podle Theognida dostalo mnoha skvělých odměn, i bylo by třeba si je opatřiti;*“,³⁵ a Immanuela Kanta, jenž obdivoval dvě věci, a to morálku uvnitř sebe sama a oblohu plnou hvězd nad hlavou.³⁶

3.4 PŘÍKLAD APLIKACE ETIKY Z PRAXE (ASSOCIATION FRANÇAISE D'ARBITRAGE)

Association Française d'Arbitrage (AFA)³⁷ je neziskovou institucí, založená v souladu s francouzským zákonem o asociacích č. 1901 („*association loi de 1901*“), působící ve Francii, která vznikla z iniciativy obchodních a právních kruhů, sdružující více než 300 členů, více než 12 národností a různých profesí, jako jsou advokáti, komerční právníci, akademici, notáři, soudci atd. Předmětem činnosti AFA je rozhodčí řízení (arbitráž) národní i mezinárodní. Organizační strukturu AFA tvoří tři orgány:

- „Bureau“ reprezentuje instituci navenek a slouží ke komunikaci s případnými zájemci o provedení rozhodčího řízení, ověřuje platnost rozhodčí smlouvy, vydává konečný výrok (rozhodnutí),
- „Comité d'arbitrage“ slouží jako dohled nad dodržováním Vnitřního řádu („Règlement“)
- „Conseil d'Administration“ – výkonná rada

³⁵ ARISTOTELES, Nikomachova ETIKA, vydal Jan Laichter v Praze, str. 249

³⁶ KEUTGEN G. a kol., L'ÉTHIQUE DANS L'ARBITRAGE, Groupe De Boeck, Editions Bruylant, 2012, Bruxelles, str. 154

³⁷ <http://www.afa-arbitrage.com/>

Právě tato pestrost ve složení členů je zdrojem ekonomické, politické a sociální nezávislosti této instituce. AFA se snaží garantovat svoji nezávislost i tím, že její struktura není postavena na úzkých a navzájem propojených vztazích, se kterými se můžeme setkat v některých profesních organizacích. Základem fungování této instituce a zárukou nezávislosti jsou dvě základní pravidla zahrnující řízení rozhodců v AFA:

- Nezávislost rozhodčího tribunálu, jehož činnost však musí být vykonávána v rámci Vnitřního řádu AFA
- Nezávislost orgánu dohledu („Comité d'arbitrage“) na výkonné radě („Conseil d'Administration“) a rozhodčím tribunálu

Každý rozhodčí tribunál je subjektem *sui generis*, vyznačuje se jedinečným složením rozhodců, jejich odborností a kvalifikací, předmětem sporu. Styl a způsob fungování si rozhodčí tribunál určuje v rámci Vnitřního řádu zcela autonomně. Vnitřní řád rozhodci ukládá za povinnost hlásit jakékoliv okolnosti, které by ve své podstatě, nebo z pohledu protistran mohly vést ke zpochybnění zajištění nezávislosti samotného rozhodce, což je samo o sobě etickým požadavkem vyjádřeným v interní normě této instituce. Hlavní devizou AFA, kterou se vymezuje proti celé řadě ostatních institucí, je absence listu rozhodců. Jedná se o zcela charakteristický princip náležející k AFA, když ponechává jednotlivým protistranám naprostou svobodu ve výběru rozhodců. Je samozřejmé, že vybraní rozhodci budou muset dodržet Vnitřní řád AFA a stanou se dočasně členy AFA (je zde i hledisko pojištění rozhodců v rámci AFA). Dalším mechanismem, který slouží k zvýšení korektnosti a zamezení nežádoucím vazbám, je pravidlo, které vylučuje, aby orgán dohledu z vlastní iniciativy navrhl jako rozhodce některého z členů ostatních dvou orgánů AFA („Bureau“ a „Conseil d'Administration“). Toto pravidlo se však nevztahuje na jednotlivé protistrany, které mají volnost ve výběru členů rozhodčího tribunálu. Dalším omezením je účast člena dohledového orgánu na jeho činnosti v rámci daného rozhodčího řízení, pokud má tento člen osobní, obchodní nebo jiné vazby na jednu z protistran.³⁸ Na základě těchto postřehů z fungování AFA je možné dovodit, že k zabezpečení etiky v ADR a potažmo v rozhodčím řízení nestačí jen psaná pravidla, ale důležitý je výsledek aplikace.

³⁸ <http://www.afa-arbitrage.com/reglement-d-arbitrage-afa>

4 NOVELA ZÁKONA O ROZHODČÍM ŘÍZENÍ (ZÁKON Č. 19/2012 SB.)

Rozhodčí řízení je upraveno zákonem č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů a *je uznávanou alternativou k soudnímu řešení majetkových sporů. V České republice se jedná o jednu ze zákonem zakotvených cest mimosoudního řešení sporů.*³⁹ Tento zákon byl významně novelizován zákonem č. 19/2012 Sb., jenž vstoupil v účinnost od 1. dubna 2012 a hlavním účelem byla aproximace českého právního řádu s unijní právní úpravou. Sama novela je naprosto zásadní, neboť od počátku účinnosti tohoto zákona k tak významné novelizaci zákona ještě nedošlo. Rozhodčí řízení je tradičně využíváno především k řešení sporů v obchodní oblasti, primárně mezi obchodníky, podnikateli (tedy profesionály), ale jak bylo konstatováno v kapitole č. 2 zabývající se historickým kontextem, bylo uplatňováno i v minulosti v jiných oblastech (oblast občanskoprávní, pracovněprávní, pojišťovnictví atd.). Trendem poslední doby je využití institutu rozhodčího řízení i v řešení spotřebitelských sporů. S ohledem na konzumní styl života a s prudkým rozvojem spotřebitelských úvěrů právě zde došlo k masivnímu nárůstu řešených případů. Tento jev by se mohl zdát pozitivní, protože šetří kapacity obecné soudní soustavy a v neposlední řadě i státní finance. Začaly se objevovat problémy, neboť řešení spotřebitelských sporů formou rozhodčího řízení má svoje specifika.

V důvodové zprávě k vládnímu návrhu novely zákona, která byla nakonec publikována ve Sbírce zákonů pod číslem 19/2012 Sb., bylo identifikováno několik problémů, na které se vláda, jako navrhovatel zákona, snažila nalézt vhodné řešení. Předně se lze v důvodové zprávě dočíst, že samotný institut rozhodčího řízení je plně funkční a v oblasti, která je primárně jeho doménou, tedy v řešení obchodních sporů, funguje velmi dobře. S rozhodčím řízením tedy nejsou žádné větší problémy a jako takový se plně osvědčuje jako mimosoudní alternativa k řešení majetkových sporů.

4.1 PROBLÉMOVÉ OBLASTI ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ PŘED NOVELOU

Naproti tomu byly identifikovány problémy v oblasti spotřebitelských sporů, které jsou poněkud specifické, neboť *„rozhodčí řízení není totiž primárně nastaveno na řešení takovýchto sporů. Spotřebitelské spory mají totiž specifikum v tom, že v řízení je jedna ze stran vždy ve slabším postavení.“*⁴⁰

³⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších související zákony, Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk č. 371, str. 8, dostupné též na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>

⁴⁰ Tamtéž, str. 9

Mezi hlavní problémy ve vztahu ke spotřebitelským sporům za použití rozhodčího řízení byly identifikovány především tyto oblasti: a) Osoba rozhodce, b) Průběh rozhodčího řízení, c) Rozpor s komunitárním právem.

4.1.1 OSOBA ROZHODCE

Osoba rozhodce je upravena v § 4 a násl. zákona o rozhodčím řízení. Z důvodové zprávy se lze dočíst, že „*rozhodce je osoba, která nahrazuje činnost soudce*“⁴¹, a proto je třeba, aby se umocnily požadavky na osobu rozhodce. S tímto konstatováním plně souhlasím, protože pokud rozhodce supluje osobu soudce při rozhodování sporu v rozhodčím řízení, pak je jen správné, aby takovouto funkci nemohl vykonávat kdokoliv, bez jakékoliv příslušné kvalifikace nebo zkušenosti. Již v dobách, kdy rozhodčí řízení vznikalo, kdy bylo třeba rychle a bez vysokých nákladů rozhodnout spor, nebylo myslitelné, aby rozhodcem byl kdokoliv. V Komentáři Luďka Lisseho se lze dočíst, že: „*rozhodčí řízení se vyvinulo na základě potřeb praxe, kdy byla cesta právní obrany prostřednictvím státních soudů...velice nákladná, a tak drobným obchodníkům na trzích nezbyvalo často nic jiného než spor mezi nimi vzniklý rozhodnout rychle prostřednictvím třetí osoby, která byla buď obecně (rychtář, kněz...), nebo individuálně na základě osobní zkušenosti stran sporu nadána určitou autoritou...*“⁴² Je sice pravda, že kvalifikační předpoklady na rozhodce nejsou kladeny skoro nikde ve světě, ale namísto právních předpisů jsou to spíše zásady a interní dokumenty jednotlivých rozhodčích soudů nebo jiných institucí, které si tak hlídají svoji reputaci a kvalitu. Rovněž náš Ústavní soud ve své judikatuře předesílá, že rozhodce musí mít určitou úroveň a schopnost vést rozhodčí řízení včetně poučovací povinnosti.⁴³ Bohužel tato změna v zákoně se dotýká pouze a jen spotřebitelských sporů a pouze u rozhodců, kteří jsou určeni rozhodčí doložkou, tedy v době, kdy ještě žádný spor mezi stranami nevznikl (a možná ani nevznikne). Podle novely je to Ministerstvo spravedlnosti, které vede seznam rozhodců, kteří mohou rozhodovat spotřebitelské spory. Podmínky pro zápis do seznamu rozhodců, vedeném Ministerstvem spravedlnosti nově upravuje § 35b ZRŘ, do seznamu může být zapsána pouze fyzická osoba, způsobilá k právním úkonům, bezúhonná, která získala

⁴¹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších související zákony, Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk č. 371, str. 9, dostupné též na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>

⁴² LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 181

⁴³ Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn.: I. ÚS 3227/07, dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=69584&pos=1&cnt=1&typ=result>

vysokoškolské vzdělání v oboru právo (v magisterském programu studiem na vysoké škole v České republice, nebo i v zahraničí, podmínky specifikuje zákon), dále nebyla v posledních pěti letech vyškrtuta z tohoto seznamu a zaplatila správní poplatek ve výši 5.000 Kč. Určité omezení pro výkon rozhodce je výkon jiného právního povolání, tedy spíše funkce, neboť „funkce rozhodce je přímo ze zákona neslučitelná s výkonem funkce: a) státního zástupce a b) soudce. Jiná právní povolání nemají výkon funkce rozhodce zákonem odepřen...“⁴⁴ Typicky se lze setkat s rozhodci – advokáty, ale zákon nezakazuje výkon funkce rozhodce ani exekutorům, nebo notářům, kteří vykonávají „úřad“. Pokud by byli jmenováni rozhodci, pak by vystupovali jako soukromé osoby a ne představitelé úřadu, který jim byl přidělen, ale s tímto fenoménem se nelze prakticky setkat. Naproti tomu v jiných zemích, např. ve Velké Británii je celkem dost možné, aby i soudci byli jmenováni rozhodcem⁴⁵. Jak je z výše uvedeného vidět, je kladen větší důraz na kvalifikaci a stát prostřednictvím svého ministerstva chce vést evidenci a mít přehled o rozhodcích působících ve spotřebitelských sporech. Pokud se však jedná o určení osoby rozhodce po již vzniklém sporu a strany by přistoupily na řešení sporu formou smlouvy o rozhodci (byť by se jednalo o spotřebitelský spor), pak by se žádné zpřísnění na osobu rozhodce nevztahovalo. Avšak pro ostatní spory (vyjma spotřebitelských) platí i nadále, že „rozhodcem může být občan České republiky, který je zletilý, bezúhonný a způsobilý k právním úkonům, pokud zvláštní předpis nestanoví jinak.“⁴⁶ Ani jiné právní předpisy výkon činnosti rozhodce nijak neomezuje, protože „Na výkon činnosti rozhodce není zapotřebí živnostenský list ani splnění zvláštních licenčních podmínek.“⁴⁷ Polemiku na téma rozhodců pro spotřebitelské spory, můžeme najít na webových stránkách Pavla Vrchy, soudce NS ČR: „zatímco vysokoškolsky vzdělaní rozhodci zapsaní v ministerském seznamu budou (podle rozhodčích doložek) oprávněni rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv, ve kterých může být rozhodováno také o bagatelních částkách, v seznamu nezapsaní rozhodci ad hoc mohou rozhodovat (mimo rozsah spotřebitelských smluv) majetkové spory o peněžitá plnění v řádu i několika set tisíc Kč“⁴⁸, který se pozastavuje nad tím, že vzniká dvojí pojetí rozhodce a určitá asymetričnost. Je otázkou,

⁴⁴ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 186

⁴⁵ BĚLOHLÁVEK A. J., Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, str. 868-869

⁴⁶ § 4 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb. ve znění pozdějších předpisů

⁴⁷ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 190

⁴⁸ <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis/>

zda novelou upravená právní úprava rozhodčího řízení stále ještě plní svoji funkci, totiž odlehčit obecným soudům od jejich agendy a podporovat smluvní autonomii účastníků, jež si mohou rozhodnout řešit svoje majetkové spory mimosoudně. K tomu bych jen dodal, že částky v ostatních sporech než spotřebitelských, mohou být samozřejmě i v řádu milionů (a nejen Kč) a i „nezapsaní“ rozhodci mají možnost se dostat k rozhodování spotřebitelských sporů, pokud již vzniklý spor bude řešen formou smlouvy o rozhodci. Nemyslím si tedy, že tato úprava nějakým zásadním způsobem ochrání ten typ spotřebitele, který byl v minulosti obětí prapodivných praktik ze strany některých podnikatelů, kteří zneužívali rozhodčí řízení, rozhodčí doložky a spřátelená arbitrážní centra a na ně navázané ad hoc rozhodce. Je zde ještě jeden fakt, který degraduje původní záměr, že spotřebitelské spory budou do budoucna pouze pod taktovkou právnický vzdělaných rozhodců s vysokoškolským diplomem, protože „*Ministerstvo zapíše do seznamu rozhodců vedeného ministerstvem bezplatně ty rozhodce, kteří jsou zapsáni na seznamu rozhodců pro spotřebitelské spory vedeném Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, a to k prvnímu dni následujícímu po šesti měsících ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona s výjimkou rozhodců, kteří nesplňují podmínky uvedené v § 4 a těch, kteří v době šesti měsíců po nabytí účinnosti tohoto zákona ministerstvu vyslovili svůj nesouhlas s takovým zápisem.*“⁴⁹ Podle výše uvedeného znění dochází tedy k automatickému a bezplatnému zapsání všech rozhodců z Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, kteří zde doposud rozhodovali spotřebitelské spory. Na základě toho seznam vedený Ministerstvem spravedlnosti⁵⁰ obsahuje i rozhodce bez právnického a někdy i bez vysokoškolského vzdělání. Zde se opět ztotožňuji s Pavlem Vrchnou, který uvádí, že: „*bylo-li však takové pojetí postavení rozhodců vskutku legislativním záměrem, mělo by vést k hlubšímu zamýšlení nad jeho ústavně právní souladností...*“⁵¹

4.1.2 PRŮBĚH ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Průběh rozhodčího řízení je dalším detekovaným problémem, který byl důvodem navrhované novely. V důvodové zprávě k novele zákona je možné se dočíst, že „*základním problémem je jednoinstančnost, tedy i nepřezkoumatelnost rozhodčího*

⁴⁹ Čl. II, bod 5 Přejícných ustanovení novely zákona o rozhodčím řízení

⁵⁰ <http://rozhodci.justice.cz/>

⁵¹ <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis-/>

*nálezu*⁵², je zde sice zmíněna možnost přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci dle § 27, avšak „Zákon o rozhodčím řízení neumožňuje stranám obrátit se na soud, aby věcně jejich spor přezkoumal. Rozhodčí řízení by tím ztratilo své benefity, kterými jsou rychlost a levnost. Vzhledem k těmto okolnostem je třeba hledat mechanismy, které zajistí, že rozhodování v rozhodčím řízení bude spravedlivé.“⁵³

Pokud se zaměříme na samotný začátek rozhodčího řízení, jeho základem je bezpochyby rozhodčí smlouva. „Spotřebitelská“ novela zpřísňuje formu rozhodčí smlouvy, která musí být sjednána na samostatném listu, odděleně od smlouvy hlavní, a to pod sankcí neplatnosti. Záměrem je posílit ochranu slabší smluvní strany a zajistit tak spotřebiteli lepší vyjednávací pozici, protože se tak bude jednat dle důvodové zprávy o: „...*individuálně sjednávanou podmínkou a spotřebitel bude mít na výběr, zda ji podepíše či nikoliv.*“⁵⁴ V praxi se však velmi lehce může stát, že se původní myšlenka, jak rozložit kontraktační proces na dvě oddělené a navazující části, tedy nejdříve sjednání hlavní smlouvy a následně po jejím podpisu vyjednávání o případné rozhodčí smlouvě, může zcela minout účinkem. Spotřebitel bude i nadále nucen společně se smlouvou hlavní (mnohdy ve formě adhezní smlouvy) podepisovat rozhodčí smlouvu, byť na samostatné listině. Naopak velmi příslibnou se jeví další povinnost, která nutí dodavatele (podnikatele) s dostatečným předstihem podat spotřebiteli řádné vysvětlení všech náležitostí rozhodčí smlouvy. Na to navazuje další ustanovení upravující informace, které obligatorně musí obsahovat rozhodčí doložka. Tato úprava sice posílí a vylepší informovanost spotřebitelů, ale jak uvádí Blanka Tomančáková: „*Většina spotřebitelů – když se rozhodne pro koupi věci nějaké větší hodnoty – se nerozmyslí a věc koupí. Ve většině případů prodávající předloží spotřebiteli dlouhou smlouvu psanou drobným písmem s tím, že obsahuje všechna ujednání...*“⁵⁵ I zde tedy bude záviset na mnoha faktorech, které ovlivňují rozhodování kupujícího a jeho chování na trhu.

Z dikce zákona lze dovodit, že pokud je mezi oběma stranami uzavřena rozhodčí smlouva, tedy platná rozhodčí doložka pro řešení sporů do budoucna, nebo smlouva o rozhodci u již vzniklého sporu, pak je vyloučena pravomoc obecného soudu a příslušný pro

⁵² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších související zákony, Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk č. 371, str. 10, dostupné též na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>

⁵³ Tamtéž str. 10

⁵⁴ Tamtéž str. 20

⁵⁵ TOMANČÁKOVÁ, B.: Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady, 2. vydání, Praha, Linde, a.s., 2011, str. 31

rozhodování je rozhodce nebo rozhodčí soud. Zákon v § 15 ZRŘ upravuje rozhodování o pravomoci a možnost podání námitek pro nedostatek pravomoci. Novelou v § 15 odst. 2 ZRŘ přibylo ustanovení, resp. poslední věta, která umožňuje namítat nedostatek pravomoci pro spory ze spotřebitelských smluv kdykoliv v průběhu řízení, tedy bez časového limitu. Pro nespotebitelské spory i nadále platí, že námitku pro nedostatek pravomoci je bezpodmínečně nutné vznést nejpozději při prvním úkonu v řízení. Ovšem pravomoc rozhodce se vždy nemusí zakládat vždy a výlučně na rozhodčí smlouvě. Zde je třeba zopakovat známé pravidlo „*Vigilantibus iura*“, platné pro soukromé právo, že „právo je na straně ostražitých“. Možný způsob, jak lze rozhodce povolat k projednání a rozhodnutí ve věci, nastiňuje Luděk Lisse ve svém Komentáři dle § 31 písm. c) ZRŘ, zde uvádí možnost být povolán i „jinak“, a to konkludentním chováním žalované strany⁵⁶, jeho argumentace se opírá o „*ust. § 15 odst. 1 a 2 ve spojení s ust. § 31 písm. c) a § 33 zákona o rozhodčím řízení.*“⁵⁷ To je však možné pouze za předpokladu, že rozhodce, který obdrží žalobu, buď nepřezkoumá ihned svoji pravomoc, nebo rozhodnutí o této pravomoci pozdrží a zašle žalované straně žalobu k vyjádření. Pokud žalovaná strana na tuto výzvu reaguje a při tomto prvním úkonu ihned nenamítne nedostatek pravomoci, případně nezůstane úplně nečinná⁵⁸, pak je možné dovodit konkludentní akt žalované strany. Na základě výše uvedeného lze konat rozhodčí řízení i přesto, že mezi stranami nebyla předtím uzavřena žádná rozhodčí smlouva. Autor dále připouští, že je třeba ochránit spotřebitele, a proto bylo třeba novelizací zrušit časové omezení, kdy je možné namítnout nedostatek pravomoci a podtrhuje, že: „*základem rozhodčího řízení je platná rozhodčí smlouva, jejíž uzavření je symbolem vůle stran řešit svůj spor mimo páteř státního soudnictví. Povolání sporu k řešení sporu „jinak“ než na základě rozhodčí smlouvy, jak umožňuje § 15 odst. 2, by mělo být skutečně jen výjimečné, a to maximálně jen ve sporech obchodních, resp. nespotebitelských.*“⁵⁹

Dovolím si zde uvést svoji vlastní úvahu, neboť se nemohu zcela ztotožnit s tímto výkladem zákona. Předně se domnívám, že v souladu s § 15 odst. 1 ZRŘ má rozhodce

⁵⁶ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 359

⁵⁷ Tamtéž str. 360

⁵⁸ Pasivitou žalovaného řešil Nejvyšší soud ČR, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006: „...Okolnost, že povinný byl v rozhodčím řízení zcela pasivní, nezúčastnil se jednání, neexistenci rozhodčí smlouvy nenamítal a rozhodčí nález mu byl doručen, na tom nic nemění. Ze zákona č. 216/1994 Sb. nelze dovodit, že by pasivita a nečinnost žalovaného v rozhodčím řízení měla za následek podrobení se pravomoci rozhodce;“

⁵⁹ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 363

zkoumat svou pravomoc. Neupírám právo stranám řešit svůj spor u rozhodce, i přesto, že se původně na žádné rozhodčí smlouvě nedohodly, ale rozhodce by měl zcela jasně deklarovat, že ke dni podání žaloby, není pravomocný k projednání a rozhodnutí sporu. Zde bude velmi záležet na etickém chování toho každého rozhodce, jak zareaguje, protože zákon mu nedává žádnou lhůtu, do kdy má rozhodnout usnesením o tom, že pravomoc k rozhodnutí není dána. Domnívám se, že pokud by se rozhodce zachoval tak, jak je popisováno v Komentáři, tedy zaslal žalované straně žalobu k vyjádření i přesto, že by zcela jednoznačně věděl, že neexistuje žádná rozhodčí smlouva, tedy jedná zcela mimo svoji pravomoc, zachoval by se neeticky, strnil by zde žalobci a evidentně prosazoval svůj ekonomický zájem s vidinou po odměně za činnost rozhodce. Jeho chování by bylo v nesouladu se záměrem zákonodárce, neboť v důvodové zprávě k zákonu č. 216/1994 Sb., jedná se o pojednání k § 17 ZRŘ, který v původním znění upravoval pravomoc (dle současného znění zákona se jedná o § 15 ZRŘ), je uvedeno, že: „... se zakotvuje oprávnění rozhodců rozhodovat o své pravomoci. Dospějí-li k závěru, že jejich pravomoc není dána, rozhodnou o tom usnesením, které musí mít tytéž náležitosti jako rozhodčí nález a musí být doručeno stranám...“⁶⁰ Z textu důvodové zprávy k zákonu zcela jednoznačně vyplývá, že rozhodci mají informovat obě dvě strany, doručit jim usnesení o deficitu jejich pravomoci. Připomenul bych zde ještě již jednou zmiňovaný nález Ústavního soudu ČR⁶¹, který se ve svém nálezu vyjadřoval k osobě rozhodce a zmiňoval jeho právní erudici a schopnost vést rozhodčí řízení včetně poučovací povinnosti. Právě zde bych viděl možnost aplikace názoru Ústavního soudu, protože rozhodce by měl, dle mého názoru, žalované straně společně s žalobou k vyjádření doručit i poučení. Žalovaná strana by měla být poučena o všech procesně právních aspektech, protože se tímto *de facto* nahrazuje rozhodčí smlouva, která má dle Františka Zoulíka⁶² procesní povahu. Jedině tak by se předešlo nedorozumění a žalovaná strana by nejednala v přesvědčení, že dopis, který obdržela, podepsal rozhodce nadaný pravomocí rozhodovat tento spor.

Problematikou rozhodování o pravomoci se zabývá i Květoslav Růžička ve své knize Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při HK ČR a AK ČR, kde zmiňuje tři možné případy, kdy je rozhodčí soud pravomocný k projednání a rozhodnutí sporu: „a)

⁶⁰ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Poslanecká sněmovna, k § 17, dostupné též na <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t113600.htm>

⁶¹ Nález Ústavního soudu České republiky, sp. zn.: I. ÚS 3227/07, dostupné na <http://nalus.usoud.cz/Search/ResultDetail.aspx?id=69584&pos=1&cnt=1&typ=result>

⁶² LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 83

z mezinárodní smlouvy, kterou je Česká republika vázána a která byla vyhlášena ve Sbírce zákonů nebo ve Sbírce mezinárodních smluv, b) z platné rozhodčí smlouvy uzavřené mezi stranami, c) z písemných projevů stran v zahájeném rozhodčím řízení, ze kterých je patrná nepochybná vůle podřídit se pravomoci rozhodčího soudu.“⁶³ Dále se můžeme v této knize dočíst postup, pokud není uzavřena rozhodčí smlouva: „tajemník Rozhodčího soudu když zjistí, že neexistuje rozhodčí smlouva ve prospěch Rozhodčího soudu, upozorní žalobce na tuto skutečnost a důsledky z toho vyplývající. Bude-li však trvat žalobce na tom, aby žaloba byla Rozhodčím soudem projednána, teprve tehdy je mu vyměřen poplatek...je-li poplatek za rozhodčí řízení zaplacen, pak bude žaloba odeslána žalovanému.“⁶⁴ Jednou z reakcí žalovaného, kterou Květoslav Růžička připouští, je: „...v) Žalovaný po převzetí žaloby podá žalobní odpověď, aniž by vznesl námitku nedostatku pravomoci Rozhodčího soudu. vi) Žalovaný po převzetí žaloby jmenuje rozhodce, aniž vznese námitku pravomoci Rozhodčího soudu“. Na základě těchto dvou reakcí (provedených písemnou formou) žalovaného je možné v rozhodčím řízení pokračovat, žalovaný svým chováním, považovaným za fikci, vyjadřuje nepochybnou vůli podrobit se pravomoci Rozhodčího soudu. Přesto se jedná, dle vyjádření autora, o výjimečné případy, kdy se žalovaný dobrovolně podrobí pravomoci Rozhodčího soudu bez předchozí existence rozhodčí smlouvy. K této problematice se zcela nedávno vyjadřoval i Nejvyšší soud ČR, kde dovolatelka v tomto judikátu dovozuje, že: „že pravomoc rozhodce lze sjednat i jinak, než na základě rozhodčí doložky, a to právě i způsobem uvedeným v § 15 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. (nenamítne-li žalovaný nedostatek pravomoci při prvním úkonu v řízení).“⁶⁵ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR podporuje moji úvahu, že sjednání pravomoci rozhodce „jinak“, než rozhodčí smlouvou, nebo dodatečným uznáním pravomoci rozhodce⁶⁶ naráží na určité mantinely.

⁶³ RŮŽIČKA, K., *Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 83

⁶⁴ Tamtéž, str. 90

⁶⁵ usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 19.10.2011, sp. zn.: 20 Cdo 3126/2011

⁶⁶ Tamtéž: „Nařízenou exekuci tedy lze také zastavit, zjistí-li soud (dodatečně) nedostatek pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal (nebyla-li uzavřena rozhodčí smlouva). Nejvyšší soud již také přijal závěr, že je-li exekučním titulem rozhodčí nález, lze vedle zvláštních důvodů zastavení exekuce (§ 35 odst. 1 zákona č. 216/1994 Sb.) zastavit exekuci i z důvodů uvedených v § 268 o. s. ř. **Rovněž již také konstatoval, že není-li uzavřena rozhodčí smlouva, není vydáný rozhodčí nález způsobilým exekučním titulem bez zřetele k tomu, že povinný v rozhodčím řízení neexistenci rozhodčí smlouvy nenamítl. Přitom též uzavřel, že aplikace § 15 odst. 2 zákona č. 216/1994 Sb. v řízení o zastavení již nařízené exekuce není na místě** (srov. usnesení ze dne 31. 8. 2010, sp. zn. 20 Cdo 3284/2008, uveřejněné pod číslem 83/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, usnesení ze dne 30. 10. 2008, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006, a ze dne 22. 9. 2005, sp. zn. 20 Cdo 168/2005).“

Pokud bych se i přesto ztotožnil s výkladem, že je možné založit pravomoc rozhodce i „jinak“ (tedy konkludentně), než rozhodčí smlouvou, nebo zcela nepochybným právním aktem, pak je zde rozpor s poslední větou § 15 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.⁶⁷ Pokud by spotřebitel jednou uznal pravomoc rozhodce, nebylo by možné s ohledem na právní jistotu připustit, aby mohl kdykoliv v průběhu rozhodčího řízení vzít svůj závazek zase zpět a namítat nedostatek pravomoci. V neposlední řadě je třeba zmínit i ústavně právní hledisko, protože, Luděk Lisse uvádí ve svém Komentáři: „*Velký senát Rozhodčího soudu při IAL SE i autor tohoto komentáře se dále ztotožňují s názorem Ústavního soudu, že uzavřením platné rozhodčí smlouvy se strany dobrovolně a vědomě vzdávají práva na projednání své věci nezávislým a nestranným soudem ve smyslu článku 36 odst. 1 Listiny.*“⁶⁸ To by znamenalo, že je možné se vzdát Listinou zaručených práv konkludentním jednáním. Spotřebitel by se zasláním pouhé odpovědi na výzvu podepsanou subjektem, který v daný okamžik nejedná jako rozhodce nadaný pravomocí, vzdal (třeba i nevědomky), svého Listinou zaručeného práva projednání své věci nezávislým a nestranným soudem.

Novela dále doplnila ustanovení, která upravují rozhodnutí. Jedná se především o § 25 ZRŘ, který upravuje formu rozhodčího nálezu a jeho další náležitosti. S ohledem na ochranu práv spotřebitele byl doplněn odst. 2 o povinnost, v případě spotřebitelských sporů, uvádět v nálezu obligatorně odůvodnění a poučení o právu podat návrh na zrušení nálezu soudu. Bude tedy možné, v případě věcného přezkumu znát důvody, které vedly rozhodce k vydání rozhodčího nálezu. V odst. 3 přibyla povinnost pro rozhodce, kteří by dle dohody obou stran rozhodovali spotřebitelský spor dle zásad spravedlnosti (equity), řídit se vždy dle právních předpisů upravujících ochranu spotřebitele. Je zde přímá návaznost na § 31 ZRŘ, kdy se bude možné obrátit na soud s návrhem na zrušení rozhodčího nálezu, pokud rozhodce poruší povinnost zohlednit při svém rozhodování právními předpisy upravující ochranu spotřebitele, dobré mravy nebo veřejný pořádek.

Samostatnou kapitolou je možnost zrušení rozhodčího nálezu soudem, případně zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí. Novinkou jak napadnout rozhodčí nález je možnost věcného přezkumu nálezů, ale jen u spotřebitelských sporů. „*Nenavrhuje se však absolutní věcný přezkum. Soud v řízení o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu bude zkoumat jen to, zda nebyl rozhodčí nález vydán v rozporu s právními předpisy stanovenými*

⁶⁷ § 15 odst. 2 poslední věta zákona č. 216/1994 Sb., „*Toto neplatí v případě sporů ze spotřebitelských smluv*“

⁶⁸ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 35

na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem.“⁶⁹ Dalším novým důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu bude porušení informační povinnosti, která vyplývá z novely pro rozhodčí smlouvu uzavřenou mezi podnikatelem a spotřebitelem. Zákonodárce se inspiroval z německého modelu, kde je kladen velký důraz na ochranu spotřebitele a poskytnutí náležitých informací. Na stránkách Ministerstva spravedlnosti je k dispozici doporučená rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských sporů.⁷⁰ Dle mého názoru zde může některé spotřebitele mást používané pojmosloví, rozhodčí smlouva a legislativní zkratka „rozhodčí doložka“. Nicméně rozhodčí doložka, nebo též rozhodčí smlouva uzavřená ve formě rozhodčí doložky pro budoucí (potenciální) spory, bude muset obsahovat šest klíčových informací o: 1) rozhodci, 2) o rozhodčím řízení, 3) odměně rozhodce a nákladech, 4) místu konání, 5) způsobu doručování rozhodčího nálezu, 6) vykonatelnosti pravomocného rozhodčího nálezu. Hlavním důvodem je spotřebiteli poskytnout úplné a nezkreslené informace o institutu rozhodčí smlouvy (zde doložky), případného rozhodčího řízení a s tím souvisejících následků, protože informovanost spotřebitelů není v této oblasti obecně vysoká, průzkum agentury STEM/MARK odhalil, že jen asi 12% respondentů se setkalo s pojmem rozhodčí doložky.⁷¹

V souladu s judikaturou Soudního dvora Evropské Unie novela zavádí povinnost soudu, aby přezkoumal z úřední povinnosti případný rozpor rozhodčí doložky s kogentními vnitrostátními pravidly, za předpokladu, že se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy a návrh na zrušení rozhodčího nálezu podal spotřebitel. Akcesoricky je řešen odkladný účinek rozhodčího nálezu, protože existuje-li důvod, je nutné zabránit excesům. Ochrana spotřebitele je posílena i zde, neboť i v tomto případě soudy musí z úřední povinnosti přezkoumávat možné důvody pro odložení vykonatelnosti rozhodčího nálezu. Samostatné rozhodnutí musí soud vydat do sedmi dnů od podání návrhu, přičemž během této lhůty nelze rozhodčí nálezu vykonat. Logicky se zde jedná o promítnutí ochrany spotřebitele v konečné fázi rozhodčího řízení, tedy ve výkonu rozhodnutí, protože jinak by mohlo docházet k nevratným křivdám na majetku spotřebitelů.

⁶⁹ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších související zákony, Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk č. 371, str. 24, dostupné též na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>

⁷⁰ <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=5866&d=322478>

⁷¹ Průzkum finanční gramotnosti provedený agenturou STEM/MARK, str. 4, dostupný na http://img.ihned.cz/attachment.php/70/29013070/tv348EFHIJKLOklQbcefhpqrxy0SU2Vn/financi_gramotnost_20101213_stemmark.pdf

4.1.3 EUROKONFORMITA ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Soulad s komunitárním právem a v reakci na známé judikáty Soudního dvora Evropské Unie⁷², umožňuje novelizované znění § 33 ZRŘ přezkoumat v následném soudním řízení platnost rozhodčí doložky u spotřebitelských sporů, a to bez časového limitu, bez nutnosti namítat nedostatek pravomoci při prvním úkonu v rozhodčím řízení.⁷³

Postupy po zrušení rozhodčího nálezu jsou upraveny v § 34 ZRŘ, protože je třeba, aby po zrušení nálezu nevzniklo právní vakuum a věc mohla být dořešena. Nově může soud zrušit rozhodčí nálezu, i pokud je zde rozpor s hmotným právem, procesními pravidly nebo povinností poskytovat spotřebiteli s dostatečným předstihem úplné, přesné a pravdivé informace. V tom případě pak věc projedná ten samý soud, který rozhodčí nálezu zrušil. Není-li po zrušení nálezu z důvodů uvedených v § 34 odst. 1 ZRŘ sjednána nová rozhodčí smlouva, pak věc již nelze řešit v rozhodčím řízení a spor může rozhodnout jen obecný soud.

„Druhý odstavec dopadá na případy, kdy dojde ke zrušení rozhodčího nálezu soudem z jiných důvodů než uvedených v ust. § 31 písm. a), b), g) nebo h) RozŘ. V takovém případě je zachována platnost rozhodčí smlouvy, a tedy je i dána pravomoc rozhodců“⁷⁴, takový byl jistě i záměr vládního návrhu, neboť v bodě 20. důvodové zprávy⁷⁵ je zmiňována jako změna, rozšíření důvodů o: 1) rozpor s hmotným právem, dobrými mravy a veřejným pořádkem 2) zanedbání, nebo porušení informační povinnosti spotřebitele. Dle mého názoru je však tento odstavec zákona v nesouladu s tím, co chtěl upravit vládní návrh. Zákonodárce změnil i znění tohoto odstavce⁷⁶, a to tak, že v platnosti zůstává rozhodčí smlouva, pokud je nálezu zrušen z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a) a b). Z toho lze dovodit, že by měla zůstat v platnosti i rozhodčí smlouva, která je v rozporu s § 3 odst. 5 (informační povinnost spotřebiteli), i přestože se jedná dle znění zákona o

⁷² Věc C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira, nebo věc C-168/05, Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL

⁷³ BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 92 „Specifikum spotřebitelské ochrany podle práva EU spočívá v tom, že spotřebitel není limitován tím, zda námitku nedostatku pravomoci pro neplatnost rozhodčí smlouvy z důvodu rozporu s předpisy na ochranu spotřebitele uplatnil již v samotném rozhodčím řízení, či nikoliv“.

⁷⁴ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 632

⁷⁵ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších související zákony, Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk č. 371, str. 5 a str. 24,

dostupné též na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>

⁷⁶ § 34 odst. 2, první věta zák. č. 216/1994 Sb.: (2) Zruší-li soud rozhodčí nálezu z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a) a b), zůstává rozhodčí smlouva v platnosti.

obligatorní náležitosti rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Domnívám se, že bude třeba tento nesoulad opravit, aby nedocházelo k nejasnostem, kdy je která rozhodčí smlouva po zrušení rozhodčího nálezu platná a kdy mohou i nadále rozhodovat rozhodci, nebo jen výlučně obecný soud.

V souvislosti s dohledem nad činností rozhodců zapsaných v ministerském seznamu, má soud, který zrušil rozhodčí nález vydaný ve sporu ze spotřebitelské smlouvy, pokud o tom rozhodoval rozhodce uvedený na seznamu, povinnost informovat Ministerstvo spravedlnosti zasláním stejnopisu pravomocného rozhodnutí. Dle důvodové zprávy je možné, aby ministerstvo rozhodlo o vyškrtnutí rozhodce ze seznamu, pokud závažně, nebo opakovaně poruší svoji povinnost. Až praxe ukáže, co bude chápáno, jako závažné porušování povinnosti a jakým způsobem bude ministerstvo přistupovat k tomuto svému oprávnění, aby tak naplnilo svoji úlohu strážce nad kvalitou subjektů zapsaných v seznamu rozhodců rozhodujících spotřebitelské spory.

Další reakcí na soulad zákona s judikaturou Soudního dvora Evropské Unie (např. rozhodnutí C-168/05 Mostaza Claro nebo rozhodnutí C-40/08 Asturcom) je nový důvod pro zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí uvedený v § 35 odst. 1 písm. b) ZRŘ. Tímto se zakotvuje možnost zrušení rozhodčího nálezu i ve vykonávacím řízení.

Novela zákona č. 19/2012 Sb. zavedla trochu zmatečně, pravděpodobně v souvislosti se zpožděním rekonstrukce soukromého práva, dvojí znění části páté, neboť § 35a ZRŘ předchází „ČÁST PÁTÁ SEZNAM ROZHODCŮ VEDENÝ MINISTERSTVEM“ a název „ČÁST PÁTÁ“ následuje i po § 35d ZRŘ.⁷⁷

Nová část zákona (§35a až §35d) upravuje seznam rozhodců vedený Ministerstvem spravedlnosti. Jedná se o veřejně přístupný seznam a zápis do tohoto seznamu bude podmínkou, aby mohl rozhodce rozhodovat spor v rozhodčím řízení v oblasti spotřebitelských sporů. Dle ust. § 4 odst. 4 zákona je možné určit rozhodčí doložkou tohoto rozhodce, pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, který je zapsán ve výše uvedeném seznamu. Nezapsaní rozhodci budou tedy spotřebitelské spory rozhodovat jen u již vzniklého sporu, upraveného smlouvou o rozhodci.

Poslední změnou vyvolanou novelou rozhodčího řádu je ustanovení v § 37 ZRŘ, reflektující skutečnost, že nařízení Řím I. se na rozhodčí smlouvy nevztahuje. Jde o ochranné ustanovení, které omezí volbu práva a zaručí spotřebiteli, že nedojde ke

⁷⁷ Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, v § 124 Zrušovací ustanovení, bod. 16 tuto duplicitní část pátou, která obsahuje Ustanovení o poměru k cizině (§§36-40)

snížení míry ochrany jeho práv, které garantuje český právní řád, i když si zvolí jiné právo než české.

4.1.4 ZAMÝŠLENÉ VARIANTY NOVELIZACE

Navrhovatel zvažoval celkem čtyři možné varianty, jak upravit zákon o rozhodčím řízení. První variantou byla tzv. „nulová varianta“, tedy možnost nezasahovat nijak do tohoto zákona. Bylo však vyhodnoceno, že je nutné nějakým způsobem upravit, změnit, spory vyplývající ze spotřebitelských smluv. Tato varianta by byla též v nesouladu s programovým prohlášením vlády, která se zavázala více ochránit spotřebitele v rozhodčím řízení. V neposlední řadě by mohla též utrpět pověst samotného institutu rozhodčího řízení. Druhou variantou bylo zcela vyloučit spotřebitelské spory z rozhodčího řízení. To by bylo v rozporu se současnou evropskou úpravou, která naopak připravuje ještě větší rozšíření ADR a zvláště rozhodčího řízení při řešení spotřebitelských sporů. Je třeba uvést, že by se pak tato část sporů přesunula na obecné soudy a to by mohlo vyvolat další přetížení, nebo i případný kolaps justičního systému. Třetí variantou bylo umožnit řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení pouze po vzniku sporu, vyloučit rozhodčí doložky. Jako argument se v důvodové zprávě uvádí: „*Podpisem rozhodčí doložky se totiž umožňuje, aby se spotřebitel vzdal práva na projednání věci před soudem. S ohledem na skutečnost, že ztratit možnost projednání věci u soudu ve věci samé je poměrně značný zásah do lidských práv, objevily se hlasy, aby se přistoupilo k zákonné úpravě, která by znemožnila spotřebiteli uzavřít rozhodčí doložku.*“⁷⁸ I zde bylo vyhodnoceno riziko možného vyššího soudního nápadu a vliv této varianty na cenu spotřebitelských úvěrů. Nakonec byla vybrána poslední, čtvrtá varianta, která vyžaduje přijmout konkrétní opatření k ochraně spotřebitele v rozhodčím řízení. V důvodové zprávě je uvedeno, že je žádoucí aplikovat následující prvky:

- *povinnost uzavírat rozhodčí smlouvu na samostatné listině než zbytek smlouvy upravující práva a povinnosti stran,*
- *uvádět v rozhodčí smlouvě určité údaje obligatorně,*
- *zpřísnit kvalifikační podmínky na osobu rozhodce a*
- *povinnost rozhodovat spotřebitelské spory v souladu s právními předpisy na ochranu spotřebitele.*⁷⁹

⁷⁸ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších související zákony, Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk č. 371, str. 13, dostupné též na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>

⁷⁹ Tamtéž str. 14

Rozhodčí řízení má i nadále nepochybně svoje pevné místo v řešení sporů ze spotřebitelských smluv, stejně jako ostatní právní instituty, musí reagovat na dynamicky se měnící svět obchodu a podnikání. Přesto je třeba varovat před přílišnou regulací ze strany státní moci, protože by to mohlo vést k odstranění výhod a tedy účelu používání rozhodčího řízení.

5 ROZHODOVÁNÍ SPOTŘEBITELSKÝCH SPORŮ V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

Spotřebitelské spory se samy o sobě vyznačují určitým specifikem, protože na jedné straně vystupuje podnikatel (profesionál) a na druhé straně spotřebitel, který bývá v případě sporu výrazně slabší stranou. Je proto žádoucí, aby se stát prostřednictvím právní regulace pokusil o vyrovnání sil. Většina odborné literatury však varuje před potlačováním a omezováním svobody při rozhodování, a proto je třeba hledat pověstnou „zlatou střední cestu“. Pokud se spotřebitelské spory řeší formou rozhodování v rozhodčím řízení, pak je cesta k nalezení ideálního řešení ještě více komplikovaná.

Pokud se zaměříme na pravý důvod sjednávání rozhodčích smluv mezi podnikateli a spotřebiteli, pak lze obecně konstatovat, že se jedná o určitou pojistku, jak vyřešit případný nebo již nastalý spor rychle a neformálně. Hlavní činností obchodníka je především obchod, prodej zboží a poskytování služeb, spolu s tím i mnoho dalších povinností vyplývajících z jiných právních předpisů (daně, platební morálka, úvěry, pracovněprávní vztahy atd.), podobně i spotřebitel není motivován vstupovat do dlouhého, stresujícího a finančně náročného sporu, jeho cílem je pořízení zboží nebo služby a s tím spojený užitek. Z těchto důvodů se možnost rozhodnutí sporu mimo páteř soudní soustavy jeví jako vhodná alternativa, protože nabízí řadu výhod (samozřejmě i nevýhody). Iniciativa bývá ve většině případů na straně obchodníka, který nabízí tuto možnost spotřebiteli a je jen na něm, zda přistoupí na jeho návrh. S velkou pravděpodobností žádný seriózní obchodník nebude motivován k tomu, aby v případě sporu deklasoval svého bývalého (možná nadále i potencionálního) klienta, protože by tak na trhu velmi rychle získal nechvalnou popularitu a nepochybně by to znamenalo úbytek nebo mnohem větší nedůvěru ze strany jeho zákazníků. Z krátkodobého hlediska by se mohlo v jistém slova smyslu jednat o ziskovou záležitost, ale z dlouhodobého pohledu by to mohlo mít pro obchodníka až likvidační důsledky. Tato úvaha je záměrně trochu naivní, ale snaží se odkrýt pravý účel povahy rozhodčího řízení, aplikovatelný na spotřebitelské spory.

Bohužel v dnešní době je situace mnohem komplikovanější, musíme vzít v úvahu jednak: a) vliv globalizace, která je charakterizována silnými a dravými nadnárodními entitami, b) působení (polostátních nebo municipálních) monopolů, spotřebitel tedy nemá jinou alternativu výběru c) rozvoj informačních technologií a spolu s tím i nové formy prodeje a nakupování, d) odradit spotřebitele od vyvolání sporu, e) nelze nezmínit i podvodné jednání za účelem rychlého zbohatnutí.

Dalším fenoménem, který je v České republice dlouhodobě na vzestupu, je „obchod s dluhy“, tomu přispívá konzumní styl života, dostupnost spotřebitelských úvěrů, půjček, možnost nákupu s odkladem placení, kreditní karty a jiné finanční produkty.

Samotné rozhodčí řízení se však také stává obchodní aktivitou, tento sektor není regulován a rozhodcem se může stát prakticky kdokoliv. Je proto zřejmé, že určité zájmové skupiny začaly zneužívat tohoto právního institutu a dokonalou obětí se stali především někteří spotřebitelé. Někteří rozhodci se bohužel stávají ekonomicky závislími na svém dodavateli sporů, často se jedná o velkou finanční, faktoringovou nebo jinou dodavatelskou organizaci a pak můžeme jen těžko mluvit o nestrannosti a nezávislosti.⁸⁰ Stejně jako každý prostředek, i rychlé rozhodování sporů formou rozhodčího řízení je možné zneužít, nelze jej však zcela zavrhnout, protože je to cesta, která může významně přispět k odlehčení soudnímu systému.

Otázku míry úspěšnosti a výsledky rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech popisuje Alexander J. Bělohlávek: „*Některé průzkumy dovedené k poměrně konkrétním výsledkům dostatečnou mírou vypovídající schopnosti naznačují, že rozhodčí řízení je ve spotřebitelských sporech výhodné stejně pro spotřebitele jako pro podnikatele.*“⁸¹

5.1 ARBITRABILITA

První podmínkou pro rozhodování sporu v rozhodčím řízení je kladné zodpovězení na otázku, zda lze založit pravomoc rozhodců. **Arbitrabilita** je chápána jako přípustnost sporu k řešení v řízení před rozhodci, když z pohledu smluvního práva lze arbitrabilitu ve vztahu k rozhodčímu řízení označit jako přípustnost předmětu smlouvy, v tomto případě smlouvy rozhodčí. Bělohlávek tuto arbitrabilitu označuje za tzv. objektivní a za arbitrabilitu subjektivní považuje tu, která se váže ke konkrétnímu sporu, který je podchycen platnou rozhodčí smlouvou.⁸² Tradičně se vychází z § 2 odst. 1 a 2 zákona o rozhodčím řízení, kdy se jedná o majetkové spory a dále zprostředkovaně dle § 99 občanského soudního řádu, z možnosti uzavřít o předmětu sporu smír.⁸³ Výjimkou zůstávají spory vzniklé v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenční spory. Novelou se rozšířila působnost i na majetkové spory, k jejichž rozhodování je v prvním stupni jinak

⁸⁰ RABAN, P., Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři?, Bulletin advokacie 6/2010, str. 19

⁸¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 63

⁸² BĚLOHLÁVEK A. J., Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, str. 285

⁸³ SLOVÁČEK D., Arbitrabilita spotřebitelských sporů, Právní rozhledy 10/2011, str. 364

příslušný i jiný orgán veřejné moci, než je soud.⁸⁴ Neplatí to však absolutně, ale zvláštní zákon, podle kterého je příslušný tento „jiný“ orgán, musí umožňovat řešení sporů v rozhodčím řízení (např. zákon o elektronických komunikacích). Nad tímto ustanovením rozšíření možnosti arbitrability, ve vztahu k poskytování služeb elektronických komunikací, kde hrají významnou roli dominantní poskytovatelé služeb, se ve svém článku zamýšlí i Iva Řezníčková⁸⁵, kde varuje před silou trhu a nastiňuje fiktivní situace, která se však může stát do určité míry reálnou. Autorka upozorňuje, že autonomie vůle může být pouze iluzorní, protože v globalizované společnosti má spotřebitel omezenou volbu subjektu (dodavatele), která závisí na reálné situaci na trhu.

5.1.1 VLIV EVROPSKÉHO PRÁVA NA ARBITRABILITU

Arbitrabilitu sporů ze spotřebitelských smluv je někdy zpochybňována s ohledem na ustanovení § 55 a 56 občanského zákoníku, kdy spotřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, které v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech.⁸⁶ Jde o to, že do zákona nebyla implementována některá ustanovení přílohy směrnice č. 93/13/EHS, konkrétně jde o ustanovení uvedené v příloze pod písmenem e) a q). „*Díky mezeře, která vznikla neimplementací těchto ustanovení, mohou dodavatelé plnění spotřebitelům zavádět do smluv ustanovení o vysokých smluvních pokutách, a následně pak tyto vysoké pokuty žalovat k soukromým rozhodcům...*“⁸⁷ Problematiku sporu o interpretaci výše uvedené směrnice zmiňuje i Tomáš Sokol, včetně sporu o řádný překlad znění přílohy a jeho písmena q).⁸⁸ Dle zastánců arbitrability se však jedná o transpozici evropské směrnice, kdy je tento požadavek ve vztahu k rozhodčímu řízení uveden pouze v příloze, která má pouze charakter informativního seznamu, jde tedy jen o výčet možných příkladů, nikoliv o závazný normativ.⁸⁹ Velmi podrobně tuto problematiku rozebírá ve svém článku Irena Pelikánová⁹⁰, kde zcela jasně deklaruje, že: „*příloha obsahuje jenom příkladný výčet typických zneužívajících klauzulí, který má ten význam, že položky v něm uvedené jsou vždy považovány za zneužívající (mají-li obecné znaky podle čl. 3 odst. 1)*“. Autorka dále velmi

⁸⁴ Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších související zákony, Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk č. 371, str. 20, dostupné též na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>

⁸⁵ ŘEZNÍČKOVÁ I., Spory, které rozhodne možná rozhodce, Právní rádce 3/2011, str. 14-15

⁸⁶ KOCINA, Jan; POLÁČEK, Bohumil et al. Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 157

⁸⁷ RABAN, P., Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři?, Bulletin advokacie 6/2010, str. 17-18

⁸⁸ SOKOL, T., K aktuálním problémům rozhodčího řízení, Právní rádce 9/2011, str. 13

⁸⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 83

⁹⁰ PELIKÁNOVÁ, I., České právo, Evropa a rozhodčí doložky, Bulletin advokacie 10/2011, str. 17

přehledně rozebírá definici zneužívající klauzuli⁹¹ a kritizuje nedokonalost transpozice do českého právního řádu, když § 56 odst. 3 OZ obsahuje celkem 11 příkladných zneužívajících klauzulí, ale písm. q) přílohy směrnice zde absentuje. Jen pro porovnání, příloha směrnice 93/13/EHS obsahuje celkem 17 příkladných zneužívajících klauzulí. Jedná se o nepřesnost nebo absenci harmonizace? Transpozici této směrnice řešily i ostatní státy EU a některé dokonce již na přelomu let 1994-1995. Zaměříme-li se na stát jako je Belgie, pak na webových stránkách belgické vlády je k dispozici stanovisko „Commission des clauses abusives“⁹² (dále jen CCA). CCA je poradní orgán, vytvořený pod křídly Spotřebitelské rady, organizačně začleněna pod „SPF Economie, P.M.E., Classes moyennes et Energie“⁹³, a jejím hlavním cílem a posláním je vydávat stanoviska a doporučení ve věcech výhrad a podmínek nacházejících se ve spotřebitelských smlouvách. Zadavatelem CCA může být ministr, spotřebitelské organizace nebo podnikatelská uskupení. Dne 3. února 2010 obdržela CCA podnět k vydání stanoviska od belgického ministra životního prostředí a energie ve věci návrhu směrnice „o právech spotřebitelů.“⁹⁴

CCA vydalo stanovisko, ve kterém se vyjadřuje i ke směrnici 93/13/EHS a její transpozice do belgického práva:

- list přílohy *není vyčerpávající*, což ve svém důsledku znamená, že bude možné jej rozšiřovat dle uvážení každého státu;
- list přílohy *je informativní*, v tom smyslu, že uvedené podmínky nelze chápat jako zakázané *a priori* v každém případě. Soudce má prostor pro zvážení, zda se mu daná podmínka v konkrétním případě jeví jako zneužívající.

Belgický zákonodárce využil svého práva a ve snaze zajistit vyšší úroveň ochrany spotřebitele, než upravuje směrnice, paragraf 74 zákona LPMC⁹⁵ obsahuje výčet zneužívajících klauzulí, který je nevyčerpávající a je normativní. Tento seznam je

⁹¹ PELIKÁNOVÁ, I., České právo, Evropa a rozhodčí doložky, Bulletin advokacie 10/2011, str. 17: „Zneužívající klauzuli může být především jenom smluvní ustanovení individuálně neprojednané, jestliže v rozporu s požadavkem dobré víry vytváří v neprospěch spotřebitele výraznou nerovnováhu mezi právy a povinnostmi strany vyplývající ze smlouvy“.

⁹² http://economie.fgov.be/fr/spf/structure/Commissions_Conseils/Commission_clauses_abu/

⁹³ http://www.belgium.be/fr/la_belgique/pouvoirs_publics/autorites_federales/services_publics_federaux_et_d_e_programmation/

⁹⁴ Směrnice 2011/83/EU

⁹⁵ Spotřebitelský zákon - LPMC (Loi relative aux pratiques du marché et à la protection du consommateur) http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=fr&la=F&cn=2010040603&table_name=loi&&c_aller=list&F&fromtab=loi&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=%28text+contains+%28%27%27%29%29#Art.74

označován jako „černý seznam“⁹⁶, který obsahuje klauzule absolutně zneužívající. Soudce je tímto seznamem vázán a musí konstatovat její neplatnost. Výše uvedený paragraf obsahuje celkem 33 zneužívajících klauzulí (jde tedy nad rámec směrnice), avšak arbitrážní klauzule, „požadující na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů“ zde explicitně uvedena není. CCA konstatuje rozštěpení písm. q) přílohy směrnice, protože se zde jedná o příklady klauzulí, které mají za cíl, nebo ve svém výsledku upírají nebo brání právu podat soudní žalobu nebo použití opravného prostředku. CCA dále upozorňuje na nejasnou formulaci: „o rozhodčím soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů“, otázkou je, zda se jedná o minimální míru ochrany, kterou rozhodčí soudy musí být schopny poskytnout, nebo zda se jedná o rozhodčí soudy založené dle zákona?

Francouzské spotřebitelské právo má zneužívající klauzule rozdělené do dvou seznamů, v prvním z nich jsou zahrnuty klauzule, které jsou výslovně, tedy bez dalšího, hodnoceny jako zneužívající (černý seznam).⁹⁷ Druhou skupinou jsou „předpokládané“ zneužívající klauzule (šedý seznam)⁹⁸, důkazní břemeno je na obchodníkovi, aby prokázal opak. V tomto šedém seznamu, pod bodem 10 je uvedena i arbitrážní klauzule⁹⁹, která se z větší části (ne zcela) shoduje s písm. q) přílohy směrnice.

Touto problematikou se zabýval i Soudní dvůr EU, který v rozhodnutí C-237/02 konstatoval, že „...klauzule uvedená v příloze nemusí být nezbytně zneužívající a naopak klauzule, která zde uvedena není, může splňovat tuto podmínku.“¹⁰⁰

Z výše uvedeného je možné dovodit, že transpozice přílohy směrnice 93/13/EHS do národního práva není jednoduchou záležitostí a nese s sebou řadu úskalí a interpretačních nejasností. I státy jako je Belgie nebo Francie mají s tímto spojené určité nejasnosti, a to i přesto, že se jedná o zakládající členy dnešní EU a komplikace na straně překladu nepřicházejí v úvahu, protože úředním jazykem je zde francouzština.

⁹⁶ Tzv. šedý seznam obsahuje klauzule relativně zneužívající, kdy obchodník může formou dokazování vyloučit její zneužívající účinek a je zde příznáno právo soudce na uvážení.

⁹⁷ art. R. 132-1 c. consom., <http://www.clauses-abusives.fr/txt/index.htm>

⁹⁸ art. R. 132-2 c. consom., <http://www.clauses-abusives.fr/txt/index.htm>

⁹⁹ „supprimer ou entraver l'exercice d'actions en justice ou des voies de recours par le consommateur, notamment en obligeant le consommateur à saisir exclusivement une juridiction d'arbitrage non couverte par des dispositions légales ou à passer exclusivement par un mode alternatif de règlement des litiges“, což lze přeložit jako „zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo výlučné využití ADR“.

¹⁰⁰ C-237/02 *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG contre Ulrike Hofstetter et Ludger Hofstetter*

Dalším argumentem byla ještě donedávna neexistující možnost soudního přezkumu rozhodčího nálezu z hlediska hmotněprávního (*vision au fond*).¹⁰¹ Po novele s účinností od 1. dubna 2012, byla rozšířena možnost napadnout rozhodčí nález, zavedením věcného přezkumu u nálezů vydaných ze spotřebitelského sporu.¹⁰²

5.2 ROZHODČÍ SMLOUVA A ROZHODČÍ SOUDY

Základním předpokladem pro aplikaci rozhodčího řízení je existence rozhodčí smlouvy, která musí být sjednána písemně a na samostatné listině. Tato smlouva má dvě podoby a jedná se buď o smlouvu o rozhodci, nebo o rozhodčí doložku. Smlouvu o rozhodci je možné uzavřít u již vzniklého sporu a rozhodcem zde může být prakticky kdokoli, kdo splňuje kritéria § 4 odst. 1 zákona. Vychází se z toho, že strany již o sporu vědí. Naproti tomu rozhodčí doložka se sjednává pro případ vzniku sporů, které vzniknou v budoucnu. Zde se aplikují v případě sporů ze spotřebitelských smluv přísnější pravidla a rozhodcem může být pouze ten, kdo je veden na seznamu rozhodců Ministerstva spravedlnosti. V případě sjednávání rozhodčí doložky musí podnikatel splnit novelou zavedenou informační povinnost vůči spotřebiteli a rozhodčí doložka musí obsahovat zákonem vymezené informace.

Samotné rozhodčí řízení je možné vést buď před stálým rozhodčím soudem, nebo před rozhodci *ad hoc*. Rozhodčí soud při Hospodářské komoře a Agrární komoře České republiky je jediným stálým soudem vzniklým zákonem. Tato instituce je *de facto* jediným fungujícím stálým rozhodčím soudem v naší republice.¹⁰³ Pro úplnost je nutné uvést, že „rozhodčí soudy, které vznikly na základě zvláštního zákona, v němž je uvedeno, výslovně legální zmocnění ke zřízení stálého rozhodčího soudu jsou, *Burzovní rozhodčí soud při Burze cenných papírů Praha, a.s., Rozhodčí soud při Českomoravské komoditní burze Kladno, Rozhodčí soud při Pražské komoditní burze a Rozhodčí soud České republiky při IPB Komoditní burze.*“¹⁰⁴ Mezi stálé soudy lze počítat i Rozhodčí soud Slovenské obchodní a průmyslové komory, neboť má podobné postavení jako český stálý rozhodčí soud.¹⁰⁵ Na našem území mohou dále působit v souvislosti se schválením Newyorské úmluvy a UNCITRAL i mezinárodní rozhodčí soudy: Mezinárodní rozhodčí soud v Paříži, Arbitrážní institut ve Stockholmu, Londýnský mezinárodní rozhodčí soud, Mezinárodní

¹⁰¹ SLOVÁČEK D., Arbitrabilita spotřebitelských sporů, Právní rozhledy 10/2011, str. 364

¹⁰² § 31 písm. g) zák. č. 216/1994 Sb.

¹⁰³ RABAN, P., Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři?, Bulletin advokacie 6/2010, str. 20

¹⁰⁴ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 303

¹⁰⁵ Tamtéž str. 304

rozhodčí soud při Hospodářské komoře Rakouska ve Vídni, Deutsche Institution für Schiedsgerichtsbarkeit, Švýcarská arbitrážní asociace, Rozhodcovský soud při Slovenskej priemyslovej komore a Rozhodčí soud při IAL SE.¹⁰⁶

Rozhodčí soud při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky je českým stálým rozhodčím soudem, který byl založen v roce 1949, jeho předmětem je rozhodování jak mezinárodních, tak vnitrostátních sporů. Jedná se o uznávanou a respektovanou instituci, která od roku 2005 získala oprávnění rozhodovat doménové spory o domény EU. V roce 2008 se tento rozhodčí soud zapojil do projektu – Mimosoudní řešení spotřebitelských sporů, který byl realizován pod záštitou Ministerstva průmyslu a obchodu.¹⁰⁷ Tento rozhodčí soud vede i zvláštní seznam rozhodců pro spotřebitelské spory¹⁰⁸, ve kterém je zapsáno 201 rozhodců. Pro potřeby spotřebitelských sporů byl soudem upraven i zvláštní dodatek Řádu pro rozhodčí řízení pro spotřebitelské spory, který se však aplikoval pouze v rámci projektu Mimosoudního řešení spotřebitelských sporů Ministerstva průmyslu a obchodu České republiky (v současné době pozastaven).¹⁰⁹ I přesto se někteří odborníci kloní k názoru, že je tento rozhodčí soud koncipován spíše pro obchodní spory a bylo by vhodnější vytvořit specializovaný soud pro spotřebitele.¹¹⁰

5.3 VÝHODY A NEVÝHODY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Zaměřme se tedy podrobněji na **výhody a nevýhody rozhodčího řízení**, které by si měl každý informovaný spotřebitel (ale i obchodník) předem uvědomit. Většina odborné literatury popisuje především výhody rozhodčího řízení, které porovnává s řízením před obecnými soudy. Ve své knize uvádí Květoslav Růžička níže uvedené výhody, které se týkají rozhodčího řízení obecně:¹¹¹

- a) *Neformálnost*
- b) *Postavení rozhodců*
- c) *Výběr rozhodců*
- d) *Jednoinstančnost*

¹⁰⁶ LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, str. 305-306

¹⁰⁷ <http://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/mimosoudni-reseni/>

¹⁰⁸ <http://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu/seznam-rozhodcu-pro-spotrebiteleske-spory>

¹⁰⁹ <http://www.soud.cz/rady/zvlastni-dodatek-radu-pro-rozhodci-řízení-pro-spotrebiteleske-spory-2008>

¹¹⁰ KOCINA, Jan; POLÁČEK, Bohumil et al. Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 141

¹¹¹ RŮŽIČKA, K., Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 25

- e) *Volnost při výběru zastoupení*
- f) *Neveřejnost*
- g) *Rychlost*
- h) *Snadná vymahatelnost*
- i) *Nižší náklady*

Pokud bych měl hodnotit výhody z pohledu spotřebitele, je nepochybné, že některé obecné výhody se mohou spíše změnit na nevýhody, nebo budou zcela irelevantní.

5.3.1 VÝHODY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Jednoznačnou výhodou je **neformálnost řízení**, většina veřejnosti není zvyklá na soudní prostředí a již bezpečnostní prohlídka u vstupu, může u někoho vyvolat mírný stres. Výhodu neformálnosti, včetně absence systému koncentrací zmiňují i Milan Hulmák a Blanka Tomančáková: „*Lze zmínit například méně formální způsob vedení sporu. Systém koncentrací v řízení v občanském soudním řízení v tomto jen těžko může pro spotřebitele představovat srozumitelný model (§ 114c ve spojení s § 118b OSŘ).*“¹¹² Naproti tomu určitá formálnost vyvolává u účastníků soudní pře větší vážnost a lze předpokládat, že pokud se budou samotného řízení přímo účastnit, budou jeho výsledek vnímat s větším respektem. Možnost sjednat místo konání řízení je bezpochyby posílením právní jistoty spotřebitele, odpadá „studium“ místní příslušnosti dle občanského soudního řádu. Naproti tomu možnost stanovit jazyk a právní řád, podle kterého budou rozhodci postupovat, není pro spotřebitele velkou výhodou, i když zákon zohledňuje tuto možnost a garantuje (§ 37 odst. 1 ZRŘ) spotřebiteli minimálně stejná práva, jaká stanovuje český právní řád. Další „spotřebitelskou“ výhodou, ač se to nemusí nutně zdát, je **jednoinstančnost řízení**. Samotný zákon o rozhodčím řízení (§ 27) umožňuje sjednat možnost přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci a novela tohoto zákona přinesla rozšíření možností soudní kontroly, včetně možnosti meritorního přezkumu rozhodčího nálezu (§ 31 písm. g). Zde je jednoznačný akcent na rychlost řízení. Ovšem i soudní řízení v tzv. bagatelních věcech jsou projednávána pouze v jedné soudní instanci bez možnosti podat odvolání. Ze statistiky Ministerstva spravedlnosti jasně vyplývá, že počet odvolání v občanskoprávních věcech je obecně velice nízký.¹¹³ **Nižší náklady** jsou velmi propagovanou výhodou rozhodčího řízení, avšak zde velmi záleží na konkrétním rozhodci, nebo rozhodčím soudu. Výše

¹¹² HULMÁK M., TOMANČÁKOVÁ B., Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem, 1. část, Obchodněprávní revue, 6/2010, str. 168

¹¹³ HULMÁK M., TOMANČÁKOVÁ B., Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem, 2. část, Obchodněprávní revue, 7/2010, str. 189

nákladů závisí na hodnotě sporu, případně na počtu rozhodců. Srovnáme-li soudní poplatky, které jsou upraveny zákonem¹¹⁴, např. do částky 20.000 Kč činí poplatek za řízení 1.000 Kč. Sazebník nákladů rozhodčího řízení Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR¹¹⁵ stanovuje poplatek ve výši 4% z hodnoty sporu, nejméně však 10.000 Kč (hodnota sporu do 50.000.000 Kč), Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR odvozuje svoje poplatky od soudních poplatků¹¹⁶ a Rozhodčí soud při IAL SE uvádí cenu služeb pro rozhodčí řízení 4% celkové hodnoty sporu, nejméně 7.000 Kč.¹¹⁷

Pro ilustraci uvádím několik příkladů:

Hodnota sporu	Obecný soud	Rozhodčí soud při HK ČR a AK ČR	Rozhodčí soud při IAL SE	URMŘ ČR
10.000 Kč	1.000 Kč	10.000 Kč	7.000 Kč	10.285 Kč
100.000 Kč	5.000 Kč	10.000 Kč	7.000 Kč	17.545 Kč
1.000.000 Kč	50.000 Kč	40.000 Kč	40.000 Kč	90.750 Kč
10.000.000 Kč	500.000 Kč	400.000 Kč	400.000 Kč	713.900 Kč

Jak vyplývá z tabulky, výhoda nižších poplatků za rozhodčí řízení se projeví až ve sporech s hodnotou nad 1.000.000 Kč. Konstrukce sazebníků vypovídá o tom, že rozhodci a rozhodčí soudy mají spíše zájem o to přilákat do své působnosti spory s vyšší hodnotou. Z hlediska spotřebitelských sporů tedy nelze hovořit o výhodě, což potvrzují i Hulmák a Tomančáková: „...u menších nároků jsou velice často poplatky u soudu mnohem nižší...v tomto lze skutečně se soudy, které jsou financovány na jiných principech, provádět srovnání jen velice těžko. Jde-li o nižší částky, těžko by se našlo rozhodčí řízení, které by tomu bylo srovnatelné.“¹¹⁸

Rychlost řízení je důležitý faktor, zde se projevuje výhoda rozhodčího řízení, především u stálých rozhodčích soudů, které mají ve svých vnitřních předpisech stanoveny lhůty v řádu dnů nebo měsíců, např. doba od podání žaloby do vydání rozhodčího nálezu u

¹¹⁴ Zák. č. 549/1991 Sb. ve znění pozdějších předpisů

¹¹⁵ <http://www.soud.cz/sazebniky>

¹¹⁶ <http://www.urmr.cz/rozhodci-rizeni/cena-rozhodciho-rizeni/>

¹¹⁷ <http://www.rozhodcisoud.net/cz/sekce/ceny-sluzeb-274/>

¹¹⁸ HULMÁK M., TOMANČÁKOVÁ B., Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem, 2. část, Obchodněprávní revue, 7/2010, str. 189

Rozhodčího soudu při HK ČR a AK ČR činí v průměru čtyři měsíce.¹¹⁹ Avšak rozhodčí řízení *ad hoc* může stranám připravit nemilé překvapení, protože „*strany v tomto řízení nemají žádný právní nástroj, kterým by rozhodce přinutily (po zaplacení jejich odměn po zahájení řízení) k vydání rozhodčího nálezu.*“¹²⁰ Pro srovnání, dle dostupné statistiky Ministerstva spravedlnosti¹²¹ činila průměrná délka soudního řízení 367 dní.

5.3.2 NEVÝHODY ROZHODČÍHO ŘÍZENÍ

Jako **nevýhody** rozhodčího řízení ve vztahu ke spotřebitelským sporům, bych zmínil především:

- a) *Princip neveřejnosti*
- b) *Nemožnost aplikovat zákon č. 82/1998 Sb.*¹²²
- c) *Rozhodci nejsou veřejnými činiteli*

Princip neveřejnosti, jinak typický pro tento druh řízení (též s ohledem na ochranu obchodních informací), bývá často terčem kritiky a někdy hovoříme o „soukromé justici“. Naproti tomu musíme připustit, že většina soudních řízení nepřitahuje (až na výjimky) zájem veřejnosti. „*Totéž ostatně platí i pro publicitu rozhodovací praxe. Obecná rozhodovací praxe totiž rovněž není bez dalšího známa...*“¹²³ Jelikož **činnost rozhodce není výkonem státní moci**, a to i přesto, že alternuje obecným soudům, není zde možné aplikovat zákon č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a domáhat se způsobené škody na České republice, neboť ta za nesprávný rozhodčí nález neodpovídá. Rozhodce **nemá status veřejného činitele**, a proto se nemůže dopustit trestného činu zneužití pravomoci veřejného činitele.¹²⁴

¹¹⁹ KOCINA, Jan; POLÁČEK, Bohumil et al. Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 137

¹²⁰ RŮŽIČKA, K., Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2005, str. 28

¹²¹ <http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>

¹²² Zákon o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

¹²³ BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 67

¹²⁴ KOCINA, Jan; POLÁČEK, Bohumil et al. Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 135

6 OCHRANA SPOTŘEBITELŮ V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

Ochrana spotřebitelů je v poslední době bezpochyby velmi frekventované téma, protože jen v Evropské Unii je přibližně 360 milionů spotřebitelů. Chování spotřebitelů zcela zásadním významem ovlivňuje celou ekonomiku, protože spotřebitelé představují velkou kupní sílu a mohou zásadním způsobem působit na straně poptávky. Z tohoto důvodu je periodicky sledován index spotřebitelské důvěry a jedná se o důležitý makroekonomický údaj. Spotřebitelé, jejich chování a společně s tím i jejich ochrana se tak stává nejen zájmem ekonomickým, ale i politickým a je předmětem veřejného zájmu.¹²⁵

6.1 SPOTŘEBITELSKÉ SPORY

Podstatu spotřebitelské legislativy, která se pokouší o vyvážení stavu, vystihuje citace, kterou zmiňuje Bělohávek¹²⁶ a pronesl francouzský mnich Lacordaire¹²⁷: „*Entre le fort et le faible, entre le riche et le pauvre, entre le maître et le serviteur, c'est la liberté qui opprime et la loi qui affranchit*“, což lze volně přeložit jako „*mezi silným a slabým, mezi bohatým a chudým, mezi pánem a služebníkem, je to právě svoboda, která omezuje a právo, které osvobozuje*“.

Jak bylo již v předchozích kapitolách uvedeno, spotřebitel je vnímán ve vztahu spotřebitel – podnikatel, jako slabší strana, a proto je nutné mu poskytnout zvláštní ochranu. Vymezení pojmu *spotřebitel*, je možné nalézt především v pozitivní právní úpravě¹²⁸, v judikatuře se můžeme setkat s pojmem průměrný (obvyklý) spotřebitel.¹²⁹ Zajímavým způsobem kvalifikoval průměrného spotřebitele německý nejvyšší soud, který se zabýval stupněm pozornosti průměrného spotřebitele, která je odvislá od důležitosti textu pro konkrétního jedince.¹³⁰

Je zřejmé, že pro podnikatele je sjednání smlouvy činností, se kterou se setkává při výkonu svého podnikání neustále, naopak spotřebitel nebývá tak zběhlý, chybí mu často odborné znalosti, dostatečné informace a někdy je pod časovým tlakem, nebo jeho pozornost směřuje spíše k předmětu smlouvy. Ani zvýšená informační povinnost ze strany

¹²⁵ Pojem *veřejný zájem* je někdy zaměňován s *veřejným pořádkem*. Veřejný zájem má mnohem širší rozsah a vyvinul se na národní úrovni. *Veřejným je ten zájem, jehož nositelem je blíže neurčený, alespoň však základními rysy určitelný okruh osob, pro které lze použít výraz „veřejnost“*. Blíže se tématu viz BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 17 a násl.

¹²⁶ Tamtéž str. 59

¹²⁷ http://www.wikiberal.org/wiki/Henri_Lacordaire

¹²⁸ Blíže se tímto pojmem zabírám v úvodní kapitole

¹²⁹ „Za průměrného označil NS ČR takového spotřebitele, který má dostatek informací a je v rozumné míře pozorný a opatrný“, rozsudek NS ČR sp. zn. 32 Odo 229/2006

¹³⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 54

podnikatele však nemusí vždy přinést zamýšlený efekt, protože běžný spotřebitel není schopen a mnohdy ani ochoten takové množství informací přečíst, natož analyzovat, případně vyjednávat o změnách.

Samostatnou kapitolou jsou pak adhezní smlouvy, kdy má podnikatel silnou vyjednávací pozici a v podstatě není možné dosáhnout jakékoliv změny ve smlouvě. Spotřebiteli je předložen návrh, který může buď jen akceptovat, nebo odmítnout. V tomto případě je ochrana spotřebitele zcela na místě. Přesto všechno je třeba postupovat obezřetně, protože i slabší strana může mít tendenci ke zneužívání svého práva, což si žádnou ochranu nezaslouží. Na jedné straně chápu argumenty, které kritizují „praktiky“ některých podnikatelů, kteří využívají tíživé sociální situace, nebo nevědomosti svých klientů a ti pak souhlasí s rozhodčí doložkou, kterou by za jiných okolností a řádně poučení odmítli. Zde zcela určitě nejde z jejich strany o preferování rozhodčího řízení. Na druhou stranu si musíme uvědomit, že i podnikatelé se zajišťují a chrání si svoje investice. Někteří obchodníci již museli řešit případy, kdy si zákazník objednal zboží, které nerušeně užíval, avšak v zákonné lhůtě využil svého práva na odstoupení od smlouvy bez udání důvodu (např. fotoaparát nebo navigaci na dovolenou). Zde je třeba apelovat i na to, že nejen podnikatel, ale i sám spotřebitel musí nést určitou míru odpovědnosti a rizika, pokud vstupuje do závazkového vztahu. Jistě by nebylo žádoucí a prospěšné, aby právo, pod rouškou ochrany spotřebitele, odmítalo akceptovat zcela určitý projev vůle a zaměřovalo se pouze na právní ochranu jedné (slabší) strany závazkového vztahu.

6.2 SITUACE V ČESKÉ REPUBLICE

Analyzujeme-li situaci v České republice, pak nejpálčivějším problémem v oblasti spotřebitelských sporů jsou spotřebitelské úvěry, ve spojení s rozhodováním těchto sporů v rozhodčím řízení *ad hoc*, což v konečném důsledku vede spotřebitele a často celé rodiny do dluhových pastí. Této tematice se bohatě věnují hlavně média: „*Dluhy českých domácností v lednu poprvé od září 2001 meziměsíčně klesly. Dluhy konkrétně klesly o 2 miliardy a 600 milionů korun. Pořád se ale pohybují zhruba 160 miliard nad bilionovou hranicí a v meziročním srovnání stouply o 42 miliard.*“¹³¹ Právě z tohoto důvodu většinu žalob ze spotřebitelských sporů tvoří právě žaloby podnikatelů vůči spotřebitelům, kteří nejsou schopni nebo ochotni dostát svých finančních závazků. Soudní systém sice doznal

¹³¹

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/217052-poprve-za-11-let-klesly-dluhy-ceskych-domacnosti/?mobileRedirect=off>

řady změn, přesto je řízení před soudy pomalé a pro podnikatele mnohdy nepřijatelné, a proto se ve stále větší míře setkáváme s právními instrumenty, které umožní zrychlit řízení, jako jsou směnky nebo rozhodčí doložky. Naproti tomu spotřebitelé uplatňují spíše nároky menšího charakteru a s tím souvisí i určitá nechuť podstupovat složitá, drahá a časově náročná řízení s mnohdy nejasným výsledkem.

Určitým východiskem, je možnost sdružit se a vytvořit spotřebitelské uskupení, které má pak větší šanci na prosazení svých práv a je to i ekonomicky výhodnější. Tento postup lze využít jen v některých případech (pokud je více poškozených), kdy je pak možné podat skupinovou (kolektivní) žalobu. Wintrová ve své knize uvádí: „...jde o to, že takovou žalobou, kterou podá fyzická nebo právnická osoba, je s právními účinky reprezentován i neorganizovaný neurčitý okruh osob, které se ocitly ve srovnatelné právní situaci.“¹³² Jedná se o právní institut amerického soudnictví, který není doposud v české právní úpravě zastoupen¹³³, ale mohl by se stát účinným právním prostředkem pro potřebu ochrany spotřebitelů.

Druhou možností, jak řešit spotřebitelské spory, je vytvoření zvláštních mechanismů pro rozhodování sporů. Mělo by se jednat z procesního hlediska o jednoduché postupy s důrazem na finanční nenáročnost. V řadě zemí jsou takovéto mechanismy používány, ale jejich úspěšnost je různorodá. Ve Švýcarsku mají s těmito instrumenty vesměs spíše negativní zkušenosti, naproti tomu ve Španělsku nebo Portugalsku se tento systém osvědčuje.¹³⁴

Dohodnou-li se strany na uzavření platné rozhodčí smlouvě, je třeba konstatovat, že tím zcela rezignují na možnost soudní ochrany ze strany civilních soudů. Tímto aktem však subjekt nepřichází o jakoukoliv možnost ochrany, neboť je třeba rozlišovat mezi právem na soudní ochranu a právem na právní ochranu. Zde se ztotožňují s úvahou, že práva na právní ochranu se vzdát nelze a veřejná moc zde neomezuje právní ochranu, ale nabízí pouze alternativy.¹³⁵ Případný nebo již nastalý spor stran má plně v kompetenci rozhodce nebo rozhodčí soud, který tak alternuje obecnému soudu. Odborná literatura zde poukazuje na svobodu vůle, která je garantována ústavněprávními kodexy základních práv,

¹³² WINTEROVÁ A., a kol., Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Praha, Linde a.s., 2011, str. 215

¹³³ Tamtéž str. 216: „...legitimace k podání žaloby právnickým osobám oprávněným hájit zájmy soutěžitelů nebo spotřebitelů (např. § 54 odst. 1 ObZ nebo § 25 zákona o ochraně spotřebitelů). Taková žaloba se pak označuje jako reprezentativní. I na řízení takto zahájená se vztahují ustanovení o překážkách litispence a věci pravomocně rozsouzené“.

¹³⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 60-61

¹³⁵ Tamtéž, str. 73

jak na národní, tak i na mezinárodní úrovni (zejména EÚLP).¹³⁶ Jedinou možností, jak věc opět dostat před státního soudce, je využití možností, které dává zákon o rozhodčím řízení, kdy je možné podat návrh na zrušení rozhodčího nálezu. Novelou provedenou zákonem č. 19/2012 Sb., se rozšířila možnost ingerence obecných soudů do oblasti spotřebitelských sporů rozhodovaných v rozhodčím řízení a spolu s tím i přípustnost podat nepřímo ústavní stížnost na rozhodčí nález. Ústavní soud tak může nepřímo rozhodovat proti rozhodčím nálezům, pokud se na něho obrátí stěžovatel s ústavní stížností proti rozhodnutí civilního soudu, aby bylo přezkoumáno, zda jím bylo dostatečně ochráněno jeho ústavně garantované právo. Jedná se o princip tzv. nepřímé horizontální aplikace základních práv.¹³⁷

6.3 SPOTŘEBITELÉ V EU

Počátky **ochrany spotřebitelů v evropském právu** se vztahují k Římské úmluvě, která však v původním znění obsahovala pouze jednu jedinou poznámku k tomuto tématu. Společná zemědělská politika měla zajistit spotřebitelům přijatelné ceny zemědělských produktů. Až v roce 1972 v Paříži se poprvé našla politická shoda a krátce na to, Komise představila svoji vizi na ochranu spotřebitelů.¹³⁸ Ochrana spotřebitelů je v současné době zakotvena v článku 169 odst. 1 SFEU: „*K podpoře zájmů spotřebitelů a k zajištění vysoké úrovně ochrany spotřebitele přispívá Unie k ochraně zdraví, bezpečnosti a hospodářských zájmů spotřebitelů...*“. Ochrana spotřebitele zahrnuje pět skupin základních práv: 1. na ochranu zdraví a bezpečnosti, 2. na ochranu hospodářských zájmů, 3. na informace a vzdělání, 4. na náhradu vzniklé škody, 5. na spravedlivý proces. Prostředky k dosažení deklarovaného cíle jsou uvedeny ve druhém odstavci článku 169 SFEU, jsou jimi opatření v souvislosti s vytvářením vnitřního trhu a opatření, která podporují politiku členských států. V Evropské Unii hraje důležitou roli ve vztahu ke spotřebitelům Generální ředitelství pro zdraví a ochranu spotřebitele, Nezávislý úřad pověřený ochranou životního prostředí a spotřebitele, Spotřebitelský výbor (jedná se o přímé zastoupení spotřebitelů). Vedle těchto institucí jsou to Evropský parlament, který má svůj spotřebitelský výbor prosazující

¹³⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 69

¹³⁷ KOCINA, Jan; POLÁČEK, Bohumil et al. Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 33

¹³⁸ DONY, M. Droit de l'Union européenne, 4ième édition, Bruxelles, Editions de l'Université de Bruxelles, 2012, str. 596

spotřebitelskou politiku a legislativu, dále též Soudní dvůr Evropské Unie a jeho judikatura.¹³⁹

Rozeř a vliv práva Evropské Unie je značný a má dopad i na spory ze spotřebitelských smluv v rozhodčím řízení, děje se tak nepřímým, prostřednictvím legislativy upravující ochranu spotřebitelů. Důležitým právním předpisem je směrnice č. 93/13/EHS o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, která umožňuje spotřebitelům napadat nespravedlivá ujednání způsobující výraznou nerovnováhu v neprospěch spotřebitele. Součástí směrnice je příloha, jejíž závaznost je předmětem mnoha diskuzí, vedoucích často až k popírání arbitrability sporů¹⁴⁰ ze spotřebitelských smluv v rozhodčím řízení. Předmětem zájmu byl především písm. q) této přílohy směrnice.¹⁴¹ Zcela zásadním bylo rozhodnutí Soudního dvora Evropské Unie sp. zn. C-168/05 (ve věc *Mostaza Claro v. Centro Móvil*), které přineslo právní jistotu. Směrnice ani jiná unijní úprava nezapovídá sjednávání rozhodčích smluv ve spotřebitelských smlouvách, za předpokladu, že není omezováno použití platného práva (je zcela vyloučeno rozhodování dle zásad spravedlnosti).¹⁴²

Vliv evropského práva na spory ze spotřebitelských smluv zcela lapidárně shrnuje Tomáš Sokol, kdy končí svůj článek konstatováním, že: „*k případné relativní neplatnosti rozhodčí doložky je nutné přihlížet nejen k námitce spotřebitele, případně k námitce spotřebitele uplatněné při prvním jednání ve věci, ale kdykoliv, z moci úřední a dokonce i v případě, že soud rozhoduje o nařízení exekuce*“ a nakonec dodává, že „*cestou judikatury nelze řešit jakési druhové problémy, nadto namnoze neexistující*.“¹⁴³

6.4 DE LEGE FERENDA

6.4.1 SMĚRNICE O ADR A NAŘÍZENÍ O ODR

Evropská komise připravila **legislativní balíček** obsahující dva návrhy, směrnici o ADR a nařízení o ODR, celé názvy zní: 1) návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o alternativním řešení sporů u spotřebitelských sporů a o změně nařízení (ES) č. 2006/2004

¹³⁹ KLÍMA, K. et al. Evropské právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 221-222

¹⁴⁰ SLOVÁČEK D., Arbitrabilita spotřebitelských sporů, Právní rozhledy 10/2011, str. 364, nebo KOCINA, Jan; POLÁČEK, Bohumil et al. Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, str. 157

¹⁴¹ Směrnice Rady 93/13/EHS, Příloha podmínky uvedené v Čl. 3 odst. 3, bod (q) „*zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli*“

¹⁴² BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 90-91

¹⁴³ SOKOL, T., K aktuálním problémům rozhodčího řízení, Právní rádce 9/2011, str. 14

a směrnice 2009/22/ES (směrnice o alternativním řešení spotřebitelských sporů)¹⁴⁴, 2) Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o online řešení spotřebitelských sporů (nařízení o online řešení spotřebitelských sporů).¹⁴⁵ Při přípravě tohoto balíčku Evropská komise vychází z empirických zjištění, ze kterých vyplývá, že spotřebitel, dříve než předloží případ soudu, zvažuje, zda se mu vzhledem k hodnotě dané pohledávky vyplatí vynaložit čas, peníze a úsilí potřebné k tomu, aby se domohl svých práv.¹⁴⁶ Cílem je posílit důvěru spotřebitelů ve vnitřní maloobchodní trh, podpořit internetové obchodování a zabránit ztrátám evropských spotřebitelů, které se odhadují na 0,4% HDP EU.¹⁴⁷ Dále se zaměřuji pouze na právní aspekty a pomímám zcela ty makroekonomické. Prostředkem ke zlepšení této situace by měla být i lepší dostupnost a další využívání mimosoudního řešení sporů. Myšlenkou je zavést levnou a rychlou alternativu pro spotřebitele a podniky, dle vyjádření Komise by měla být převážná většina postupů bezplatná, nebo spojená s mírnými náklady (do 50 €) a spory by měly být vyřešeny do 90 dnů.

Návrh počítá s tím, že členské státy zajistí, aby veškeré spotřebitelské spory mohly být předloženy subjektu ADR prostřednictvím online prostředků. Platformou pro online řešení sporů bude interaktivní internetová stránka, nabízející jednotné kontaktní místo pro řešení smluvních sporů vzniklých z příhraničního elektronického obchodu. Platforma bude dostupná ve všech úředních jazycích EU a její využívání bude bezplatné. V každém státě bude možné využít stávajících subjektů ADR, působících v členských státech, upravit jejich fungování, nebo zřídit nové. Předmětem by měly být spory mezi spotřebiteli a obchodníky, jednalo by se tedy o stížnosti spotřebitelů na obchodníky, ale také stížnosti podané obchodníky na spotřebitele. Důležité bude zajistit informování spotřebitelů, aby byli schopni rychle zjistit, který ze subjektů ADR je příslušný rozhodovat případný spor. Tyto informace budou obchodníci zveřejňovat, za předpokladu, že přistoupí na možnost závazného řešení sporů přes ADR, na hlavních dokumentech (též fakturách?), nebo na svých webových stránkách.

Subjekty ADR budou muset dodržovat zásady kvality (nestrannost, transparentnost, účinnost a spravedlnost). Každý členský stát zřídí příslušný orgán, který bude subjekty ADR kontrolovat a vyhodnocovat fungování tohoto systému. Komise bude

¹⁴⁴ http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/docs/directive_adr_cs.pdf

¹⁴⁵ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0794:FIN:CS:PDF>

¹⁴⁶ Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, str. 3, dostupné na http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/docs/communication_adr_cs.pdf

¹⁴⁷ Dle dostupných údajů (http://europa.eu/about-eu/facts-figures/economy/index_cs.htm) činil HDP EU (za rok 2010) 12 268 387 milionů EUR, ztráty spotřebitelů by pak představovaly 49 074 milionů EUR.

každé tři roky informovat Evropský parlament a radu o uplatňování této směrnice. **Tento návrh nemá vliv na rozpočet EU.**

Předpokládaný další vývoj, v průběhu začátku roku 2013 by měl být návrh schválen Evropským parlamentem i Radou. Nové normy by měly vstoupit v platnost 20 dní po uveřejnění v Úředním věstníku EU. Směrnice by se měla začít uplatňovat po uplynutí 24měsíční implementační lhůty (tj. do poloviny roku 2015), nařízení o online řešení spotřebitelských sporů po dalších 6 měsících.¹⁴⁸

Po prostudování návrhu směrnice, nařízení, včetně důvodové zprávy a sdělení Komise Evropskému parlamentu, Radě a Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru, musím konstatovat, že zcela nesdílím optimismus tvůrců tohoto evropského balíčku o alternativním řešení spotřebitelských sporů. Obdobně se k této iniciativě vyjadřuje i Alexandr Bělohlávek.¹⁴⁹ Předně je třeba se zamyslet nad financováním celého projektu, další otázkou jsou různé národní zvyklosti ve využívání ADR řízení při řešení sporů a v neposlední řadě i 23 úředních a pracovních jazyků používaných v EU, což může představovat v přeshraničních transakcích problém. Původní myšlenka podpory vnitřního trhu a posílení důvěry spotřebitelů by se mohla lehce ztratit, protože tento projekt bude klást nové požadavky na obchodníky, což s sebou přinese zvýšené náklady (nejen finanční).

6.4.2 NOVÝ OBČANSKÝ ZÁKONÍK

Nový občanský zákoník (zákon č. 89/2012 Sb.) obsahuje ustanovení o závazcích ze smluv uzavíraných se spotřebitelem (§ 1810 až § 1819), přičemž rozhodčí doložky jsou výslovně zmiňovány v zakázaných ujednáních *„zvláště se zakazují ujednání, která...zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.“*¹⁵⁰ Jestliže budou i přesto tato zakázaná ujednání uvedena ve smlouvě, dle § 1815 se k těmto ujednáním nepřihlíží, pokud se jich sám spotřebitel nedovolá. V principu to znamená, že nový občanský zákoník možnost sjednat rozhodčí smlouvu a řešit spor ze spotřebitelských smluv nevyklučuje, *„nesmí však v rozporu s požadavkem přiměřenosti zakládat významnou nerovnováhu práv nebo*

¹⁴⁸ <https://www.euroskop.cz/8455/21751/clanek/spotrebitele-v-prosinci-2012/>

¹⁴⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, str. 129 a násl.

¹⁵⁰ § 1814 písm. j) zák. č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ)

*povinností stran v neprospěch spotřebitele.*¹⁵¹ Nový občanský zákoník shodně s novelou zákona o rozhodčím řízení (§ 25 odst. 3) obsahuje kogentní ustanovení, které připouští možnost rozhodovat spor ze spotřebitelských smluv v rozhodčím řízení za předpokladu, že se rozhodci vždy budou řídit právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.

6.4.3 ADJUDIKÁTOŘI

Potřeba hledat další vhodná řešení do budoucna bude jistě sílit, a proto je vhodné se zaměřit na zkušenosti z jiných států, především tam, kde má mimosoudní řešení sporů dlouhou a úspěšnou tradici, tedy oblast angloamerického právního okruhu. Na působení **adjudikátorů** upozorňuje Přemysl Raban ve svém článku.¹⁵² Ve své podstatě se jedná o odborné odstraňovatele sporů, především drobných a problémově se opakujících sporů, což spory ze spotřebitelských smluv obvykle jsou. Spotřebitelské spory, které v praxi řeší rozhodci, plynou většinou z jedné typové smlouvy. Tomáš Sokol tyto smlouvy označuje jako smlouvy relativně jednoduché,¹⁵³ nejčastěji se jedná na jedné straně o plnění v penězích (typicky spotřebitelský úvěr) a žalovaným je dlužník, který neplní včas a řádně, nebo vůbec. Silnou stránkou tohoto druhu rozhodování sporů je vedle rychlosti také samofinancovatelnost, spotřebitelé se nemusejí obávat vysokých poplatků a dodatečných nákladů. Většina nákladů je hrazena zadávající organizací. Využití adjudikátorů je opravdu široké, vedle sporů o nájemném, pojištění, školném, jsou jejich náplní např. i imigrační spory¹⁵⁴ nebo spory z různých soutěží. Právem jsou někdy přirovnávání k rozhodčím ve sportu, ve zdravotnické terminologii by se asi jednalo o rychlou první pomoc, kde je kladen důraz hlavně na rychlost rozhodování i za cenu možné nepřesnosti. Strana sporu se pak může obrátit na rozhodčí nebo obecný soud. *„Adjudikátoři zachycují první vlnu nutných rozhodnutí, která jsou většinou právně i skutkově zcela jasná a proti nimž strana „postižená“ většinou nemá námitek, neboť se ve většině případů namítat nic nedá. Zásadní je skutečnost, že pravomoc adjudikátorů nevyplývá z arbitrážní doložky, nýbrž ze zákona. Není však výlučná, nic nebrání žádné straně, aby si zažalovala svůj problém přímo u obecného soudu či stálému rozhodčímu soudu.*¹⁵⁵ Bezpochyby se jedná o zajímavý námět a možnou cestu, jak se pokusit elegantně řešit spory ze spotřebitelských smluv.

¹⁵¹ HULMÁK M., TOMANČÁKOVÁ B., Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem, 2. část, Obchodněprávní revue, 7/2010, str. 189

¹⁵² RABAN, P., Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři?, Bulletin advokacie 6/2010, str. 21

¹⁵³ SOKOL, T., K aktuálním problémům rozhodčího řízení, Právní rádce 9/2011, str. 13

¹⁵⁴ „...Romové nemuseli před soudním adjudikátorem dokazovat osobní pronásledování...“ <http://www.britskelisty.cz/9803/19980302d.html>, „

¹⁵⁵ RABAN, P., Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři?, Bulletin advokacie 6/2010, str. 21

7 ADR DLE FRANCOUZSKÉHO DEKRETU Č. 2011-48

Dekret č. 2011-48 ze dne 13. ledna 2011 znamená reformu arbitráže ve Francii¹⁵⁶, upravuje arbitráž jak na národní, tak i s mezinárodním prvkem, tedy na mezinárodní úrovni. Konečně dochází k sjednocení pozitivního práva upravujícího arbitráž pod jeden zákoník, a to konkrétně pod občanský soud řád (*Code de procedure civil, dále jen CPC*), kde je arbitráž zakotvena v článku 1442 až 1527.

Nově uplatňované principy, z nichž některé již byly uplatněny v předchozí úpravě, skvěle korespondují s francouzskou republikánskou zásadou, vyjádřenou heslem „*Liberté, égalité, fraternité*“¹⁵⁷, a v tomto případě je mohli vyjádřit heslem, které lépe vystihuje pojem a podstatu arbitráže: **svoboda, rovnost, efektivnost**.

7.1 HISTORIE NOVÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Nový dekret z roku 2011, který reprezentuje reformu francouzského arbitrážního práva a vychází z právní úpravy let 1980 a 1981¹⁵⁸, se zrodil po dlouhých deseti letech příprav. Tato přípravná léta lze rozdělit do čtyř velkých etap:

- počáteční práce vedené pracovní skupinou ICC France¹⁵⁹ a Comité français de l'arbitrage (dále jen CFA)¹⁶⁰;
- práce uskutečněné pověřeným výborem CFA;
- návrh znění pro Ministerstvo spravedlnosti;
- práce a projekt Ministerstva spravedlnosti, který byl zakončen dekretem ze dne 13. ledna 2011.

Dne 14. května 2001 CFA rozhodla o vytvoření „pracovní skupiny“, která by připravila reformu znění občanského soudního řádu ve věci vnitrostátní a mezinárodní arbitráže. Práce trvaly až do konce roku 2004. Během této periody byly vznášeny a diskutovány různé návrhy, jedním z nich byl např. monistický přístup k arbitráži, který by znamenal jednu společnou právní úpravu pro vnitrostátní i mezinárodní arbitráž (vyjma opravných prostředků). Nakonec zvítězila koncepce dualistická a bylo rozhodnuto vytvořit dvě části, jednu pro vnitrostátní a druhou pro mezinárodní arbitráž.

¹⁵⁶ CLAY, T., *Le nouveau droit français de l'arbitrage*, Lextenso éditions, 2011, str. 8

¹⁵⁷ „Svoboda, rovnost, bratrství“, heslo Velké francouzské revoluce a motto Francouzské republiky (http://cs.wikipedia.org/wiki/Libert%C3%A9,_%C3%A9galit%C3%A9,_fraternit%C3%A9)

¹⁵⁸ Dekret číslo 80-354/1980 a číslo 81-500/1981

¹⁵⁹ Mezinárodní obchodní komora Francie, informace dostupné na <http://www.icc-france.fr/accueil-comite-national-francais-cci.html>

¹⁶⁰ Francouzská komise pro arbitráž (Comité français de l'arbitrage), jedná se o nezávislou, na vědecké bázi orientovanou společnost sdružující právníky různých profesí, informace viz <http://www.cfa-arbitrage.com/>

Dne 3. února 2005 bylo konečné znění textu konečně schváleno. Během měsíce května 2005 byl výsledek tohoto projektu prezentován a dán k připomínkování široké odborné veřejnosti. V návaznosti na podněty a připomínky byla v březnu 2006 prezentována upravená verze a v červnu 2006 byl reformovaný projekt předložen Ministerstvu spravedlnosti. Určitá neochota ze strany ministerstva byla důvodem, proč bylo třeba získat pozornost Elysejského paláce, což se na podzim roku 2009 podařilo a na jeho popud byl výsledek projektu zaslán na Ministerstvo spravedlnosti, včetně odpovědí na připomínky ministerstva z roku 2006.

Ministerstvo spravedlnosti rozeslalo dne 8. března 2010 tento návrh široké skupině osob, institucí a jiným subjektům. S ohledem na pověst Paříže, jako „domova mezinárodní arbitráže“¹⁶¹ nebylo o reakce nouze. Na podzim roku 2010 byl projekt ze strany ministerstva zdárně završen. I když se zpočátku zdálo, že nebude možné vylepšit znění zákonů z let 1980 a 1981 (byly stále aktuální a použitelné), s použitím autonomní arbitrážní iniciativy bylo možné zrození nové právní úpravy, která bude schopna reagovat na nové zákony a právní instituty, s nimiž se arbitráž bude dostávat do kontaktu. Tento dekret je tedy zvláštní i tím, jak se zrodil, protože pro mnoho zemí je charakteristické, že zákon o arbitráži je záležitostí Parlamentu, ale v tomto případě jde o iniciativu a úsilí praktiků a specialistů v oblasti arbitráže, kteří jej dokázali prosadit ve spolupráci a podporou státní moci.

7.2 ZÁKLADNÍ PRINCIPY NOVÉ ARBITRÁŽE

Pokud mluvíme o arbitráži ve smyslu dekretu číslo 2001-48, pak je třeba se zamyslet, zda není třeba spíše mluvit o arbitrážích, protože politickým rozhodnutím byl upřednostněn dualistický koncept francouzského arbitrážního práva. Pro ilustraci se nabízí následující rozdíly:

- dohoda stran, která může mít podobu rozhodčí doložky nebo smlouvy o rozhodci není zohledněna v části vztahující se k mezinárodní arbitráži;
- dohoda stran v písemné formě je pod sankcí neplatnosti vyžadována pouze při vnitrostátní arbitráži¹⁶²;
- lichý počet rozhodců je předepsán pouze pro vnitrostátní arbitráž¹⁶³;

¹⁶¹ Paříž je sídlem Mezinárodního rozhodčího soudu (ICC) a byla zde „hrozba“ změny sídla do Ženevy nebo Vídně, ale Paříž i nadále svoji pozici udržela, informace o ICC viz <http://www.iccwbo.org/>

¹⁶² čl. 1443 a 1507 Code de procedure civil (CPC), dostupné na <http://www.legifrance.gouv.fr/>

¹⁶³ Tamtéž čl. 1451

- zákaz výkonu činnosti arbitra právnické osobě se vztahuje pouze na vnitrostátní arbitráž¹⁶⁴;
- pro mezinárodní arbitráž platí, že „*juge d'appui*“¹⁶⁵ může být pouze věcně a místně příslušný soudce v Paříži;
- není-li nález odůvodněn, anebo chybí datum, jména rozhodců, podpisy, pak je neplatný pouze ve vnitrostátní arbitráži¹⁶⁶;
- zásada důvěrnosti (neveřejnosti) je uplatňována jen ve vnitrostátní arbitráži;
- lhůta šesti měsíců pro vydání rozhodčího nálezu platí jen pro vnitrostátní arbitráž.¹⁶⁷

Je otázkou, zda se v případě dekretu číslo 2011-48 dá hovořit, jako o nové arbitráži, nebo zda se jedná o kodifikaci stávajícího práva. Právní úprava z roku 1981 byla bezpochyby na svou dobu velmi moderní a znamenala pro Francii velkou výhodu v porovnání s ostatními zahraničními právními úpravami. Již tehdy byla podporována svoboda stran, stejně tak rozhodců, organizace celého řízení a vyloučení vlivu státních soudů do rozhodčího řízení.

Současná právní úprava obsahuje však tři nové základní principy: filozofie arbitráže, podpora státního soudce pro potřeby arbitráže a specifika arbitráže ve věcech ochrany investic.

7.2.1 FILOZOFIE ARBITRÁŽE

Nová právní úprava ještě více než ta z roku 1981, nahlíží na arbitráž a zvláště na její mezinárodní část, jako na zcela autonomní justici s dostatečnou strukturou. Nově použitá terminologie evokuje srovnatelnost arbitráže se státními soudní soustavou. Původní termín „*arbitráž bude probíhat ve Francii*“ nahradil termín „*sídlo*“, nebo termín „*rozhodce*“ byl nahrazen termínem „*rozhodčí soud*.“¹⁶⁸ Další významnou změnou je znění článku 1469 CPC, který opravňuje soudce státního soudu být nápomocen rozhodčímu soudu při zajištění vydání výsledku činnosti nebo zadržovaného předmětu plnění třetí osobou, pokud je to významné pro výsledek sporu v rozhodčím řízení. Této součinnosti lze využít jak ve vnitrostátním tak v mezinárodním rozhodčím řízení. Dle článku 1522 CPC je možné v mezinárodním rozhodčím řízení sjednat speciální dohodu o vyloučení možnosti podání opravného prostředku ke státnímu soudu. Výjimkou je však možnost zrušení

¹⁶⁴ čl. 1450 CPC

¹⁶⁵ Soudce, který podporuje arbitráž, více v kapitole 7.6

¹⁶⁶ čl. 1492 odst. 6 CPC

¹⁶⁷ Čl. 1463 CPC

¹⁶⁸ CLAY, T., *Le nouveau droit français de l'arbitrage*, Lextenso éditions, 2011, str. 61

rozhodčího nálezu při řízení o vydání doložky vykonatelnosti u nálezů vydaných ve Francii v souladu s článkem 1520. Účelem je rovnost stran, kdy vítězná strana může požádat o doložku vykonatelnosti v zemích, kde hodlá provádět exekuci, naproti tomu je to pojistka (v případě dohody o vyloučení opravných prostředků) proti výkonu rozhodnutí, který by jinak vydal francouzský státní soud. Ve své podstatě se jedná o důkaz toho, že státní soudy mají pravomoc kontroly správnosti rozhodování, pokud jedna ze stran rozhodčího řízení zamýšlela provést výkon rozhodnutí v jimi ovládaném právním řádu.

7.2.2 PODPORA STÁTNÍHO SOUDCE PRO POTŘEBY ARBITRÁŽE

Francouzský soudce je zapojen do arbitráže a nejedná se pouze o arbitráže, které probíhají ve Francii, nebo pro které bylo zvoleno francouzské právo nebo francouzský soudce, ale v některých případech se to může týkat všech arbitráží, bez návaznosti na francouzský právní řád.

Soudce může být vyzván k intervenci ve věci arbitráže, souvisí-li s francouzským právním řádem, ve třech případech:

1. článek 1449 CPC upravuje možnost obrátit se na státního soudce, pokud doposud nebyl ustaven rozhodčí soud, aby provedl poučení, nebo předběžné opatření nebo zachování status quo, po ustavení tyto pravomoci přebírá rozhodčí soud;
2. pokud se subjekty mezinárodní arbitráže dohodnou, že místo arbitráže bude ve Francii, nebo zvolí francouzské právo, nebo pověří francouzského soudce, bude to předseda krajského soudu v Paříži (jako „*juge d'appui*“), který bude mít pravomoc v případě potíží, obsadit rozhodčí soud;¹⁶⁹
3. již zmiňované články 1469¹⁷⁰, 1520 a 1522 CPC v úvodu této kapitoly.

7.2.3 SPECIFIKA ARBITRÁŽE VE VĚCECH OCHRANY INVESTIC

Ochrana investic je upravena buď přímo zákonem, nebo mezinárodní smlouvou, proto není možné v této záležitosti sjednat rozhodčí smlouvu. Stát se zavazuje případné spory řešit formou arbitráže dle specifik příslušné smlouvy. Arbitráž je všeobecně ovládána zásadou neveřejnosti, v tomto případě je však kladen důraz na hledisko transparentnosti. Článek 1506 CPC, vztahující se k mezinárodní arbitráži, nepřebírá tuto

¹⁶⁹ Juge d'appui – podpůrný soudce (vychází ze švýcarské doktríny) zasahuje pouze v případech, kdy si strany arbitráže nesjednaly odpovědnou osobu, která by zajistila organizaci arbitráže.

¹⁷⁰ upravuje možnost požádat státního soudce o zajištění vydání výsledku činnosti nebo zadržovaného předmětu plnění třetí osobou, pokud je to významné pro výsledek sporu v rozhodčím řízení

zásadu neveřejnosti, což možná povede k tomu, že se některé subjekty budou chtít vyhnout případné arbitráži ve Francii.

7.3 NOVÁ ROZHODČÍ SMLOUVA

Článek 1442 CPC, jedná se hned o první článek v CPC upravující arbitráž, je věnován pojmu rozhodčí smlouva a dvěma možným formám (rozhodčí doložce a smlouvě o rozhodci). Na rozdíl od předchozí právní úpravy je právní režim obou forem rozhodčí smlouvy totožný. Rozhodčí smlouva je povinná v písemné formě pouze pro vnitrostátní arbitráž, a to pod sankcí neplatnosti. Písemná forma tak jasně deklaruje autonomii arbitráže vůči státní pravomoci. Je zde kladen důraz na určitou neformálnost, protože rozhodčí smlouva může také vzniknout formou vzájemné písemné korespondence¹⁷¹, popřípadě na základě dokumentu, který odkazuje na rozhodčí smlouvu, která může být součástí všeobecných podmínek, případně dodatku. Pouze u rozhodčí doložky vzniklé odkazem, se její platnost podmiňuje třemi podmínkami: a) seznámení se s doložkou, b) okamžik vzetí na vědomí, c) akceptací odkazovaného dokumentu.

V případě mezinárodní arbitráže je neformálnost ještě více zřetelná, protože smluvní strany si nemusejí obligatorně určovat rozhodce, nebo způsoby jejich ustanovení. Vnitrostátní arbitráž absenci určení rozhodce nebo způsobu ustanovení nepostihuje sankcí neplatnosti, v tomto případě přebírá odpovědnost za výběr rozhodců osoba odpovědná za organizaci arbitráže, není-li pak „*juge d'appui*“.

Nová úprava však nijak neřeší smlouvu mezi smluvními stranami a rozhodcem (popř. rozhodci), pouze je zde odkaz na povinnosti rozhodce, jako je loajalita, rychlost v řízení a důvěrnost. Tento smluvní vztah je ponechán zcela v kompetenci soudní praxe a doktríny.¹⁷²

7.4 NOVÉ PRINCIPY V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

Nová právní úprava francouzské arbitráže je obecně ovládána třemi základními principy, kterými jsou **loajalita, rychlost v řízení a důvěrnost**. Explicitně je to uvedeno ve článku 1464 CPC. Pro vnitrostátní arbitráž je však zásada důvěrnosti dispozitivní a může být dohodou stran nebo ze zákona vyloučena, naproti tomu u mezinárodní arbitráže, je zásada důvěrnosti vypuštěna zcela.

Loajalita ve francouzském právu úzce navazuje na zásadu dobré víry, kterou specifikuje článek 1143 odst. 3 občanského zákoníku (*Code civil*). Jednání v dobré víře

¹⁷¹ Obdobně jako např. kontraktační proces (nabídka, akceptace)

¹⁷² <http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/contrat-d-arbitrage.php>

během samotného rozhodčího řízení je vyžadováno po všech účastnících. S odkazem na článek 1466 CPC je zmiňována zásada *estoppel*.¹⁷³

Druhá zásada, *rychlost v řízení*, je pojem relativní, který je pro strany sporu závislý na procedurálním charakteru daného sporu. U rozhodce má tato zásada dvojitý efekt, nejedná se jen o dodržování zákonných lhůt pro vydání nálezu, jejichž překročení by mohlo vést k jeho neplatnosti nebo následného odmítnutí vydání doložky vykonatelnosti (*exequatur*). Na druhou stranu musí rozhodce sledovat cíl arbitráže, jímž je rozhodnout spor a vydat vykonatelný rozhodčí nález, tomu musí přizpůsobit celý průběh řízení. Příkladem je ve lhůtě vydaný rozhodčí nález, avšak proti již nemajetnému dlužníkovi v úpadku, jenž může založit osobní odpovědnost rozhodce.

Princip *důvěrnosti* je tradičně charakteristický pro arbitráž a zmiňovaný jako jeho výhoda. Je však třeba zkoumat pravé motivy, které jsou u vnitrostátní a mezinárodní arbitráže odlišné. U vnitrostátního řízení strany sporu hledají rychlé rozhodnutí, nízké náklady a často neveřejnost řízení. Naproti tomu v mezinárodních arbitrážích se strany snaží o nalezení jurisdikce, která bude zcela nezávislá, což ji v některých případech státní soudní systémy nemohou zcela zaručit. Jedná se především o případy, kdy na jedné straně sporu je stát nebo státní instituce. Mohlo by se zdát, že odmítnutím zásady důvěrnosti u mezinárodní arbitráže, bude Francie méně atraktivní pro určité skupiny subjektů, ale strany sporu si vždy mohou do rozhodčí smlouvy začlenit doložku o důvěrnosti.

7.5 OSOBA ROZHODCE

Rozhodce je jednoznačně ústřední osobou arbitráže, je všudypřítomný, neboť se o jeho osobě vyjednává na počátku řízení, ve stádiu rozhodčí smlouvy a on sám rozhoduje spor formou rozhodčího nálezu v jeho samotném závěru. V předchozí úpravě byla osoba rozhodce poněkud opomíjena a byla schována za pojem rozhodčí smlouva. V této nové právní úpravě je konečně rozhodce zakotven přímo do textu zákona a věnuje se mu celá kapitola (články 1450 až 1461 CPC) pod názvem rozhodčí soud.

V novém znění zákona najdeme explicitně uvedené požadavky na osobu rozhodce, jimiž jsou nezávislost a nestrannost, jak uvádí článek 1456 CPC. Rozhodce, stejně jako soudce, by měl být ten nestranný třetí a nezávislý na výsledku sporu. Přesto text zákona nenabízí přesnou definici pojmu nezávislý nebo nestranný. Francouzská odborná literatura se však snaží tyto pojmy definovat, nezávislost je vnímána jako status a objektivní pojem,

¹⁷³ HULMÁK, M., Uzavírání smluv v civilním právu, 1. Vydání, Praha : C.H. Beck, 2008, str. 152 „...vyloučení určité námitky (*estoppel*).“

nestrannost je spíše chápána jako ctnost, tedy z pohledu subjektivního. Samozřejmě nestačí jen zavádět požadavky, ale je také potřeba nastavit kontrolní mechanismy. Zcela zásadní povinností rozhodce je informovat zúčastněné strany, pokud se vyskytnou pochybnosti jeho nezávislost nebo nestrannost. Dalším kontrolním mechanismem, který navazuje na předchozí, je možnost vyřešit případný spor ohledně navržené osoby rozhodce. Nejedná se o odvolání rozhodce v pravém slova smyslu, protože to by bylo možné až po jeho jmenování. Kompetentní osobou v této věci je buď subjekt zajišťující organizaci arbitráže a v případě jeho absence „*juge d'appui*“.

K osobě rozhodce se váže i jeho pravomoc, a to ve dvojitým smyslu, neboť rozhodce má „pravomoc“ rozhodovat o své pravomoci v případném sporu. Přitom se jedná o známou a zcela zásadní otázku v arbitráži.¹⁷⁴ Dle článku 1465 CPC je to exkluzivně rozhodce, kdo je oprávněn se vyslovit, zda je kompetentní či nikoliv rozhodovat ve věci a pokud je před ním namítán jeho status rozhodce, pak rozhoduje i v této záležitosti. Existuje zde samozřejmě případná následná kontrola ze strany státního soudce, která je možná až po vyhlášení rozhodčího nálezu.

7.6 „JUGE D'APPUI“

Juge d'appui je staronový termín, který byl dekretem číslo 2011-48 zaveden do francouzského pozitivního práva, přičemž není nadán v rozhodčím řízení mocí *iurisdictio*, ale je vykonavatelem *imperia*.¹⁷⁵ *Juge d'appui* zůstává předně stále soudcem, jehož hlavní úlohou však není kontrola, nebo řešení konfliktů mezi oblastmi arbitráže a státního soudnictví, ale podpora samotné arbitráže a zúčastněných stran. Jeho prostřednictvím se projevuje rovnováha mezi soukromou justicí a státními soudy, protože je garantem zdárného průběhu rozhodčího řízení. Je možné vymezit případy, kdy existuje určité riziko zablokování průběhu rozhodčího řízení nebo nečinnost stran. V těchto situacích je iniciativa přeměřována právě na *juge d'appui*. Ten se ujímá své role v případě konfliktu, který rozhodci nebo strany neřeší nebo nemohou vyřešit a subjekt zodpovědný za organizaci arbitráže buď je nečinný, nebo nebyl zvolen, pak je třeba v zákonné lhůtě rozhodnout:

- v případě neschopnosti stran dohodnout se na doplnění rozhodčího soudu (článek 1451 CPC);

¹⁷⁴ CLAY, T., Le nouveau droit français de l'arbitrage, Lextenso éditions, 2011, str. 127

¹⁷⁵ Tamtéž str. 144; vztah *imperium* a rozhodce je též otázkou filozofie práva (viz <http://www.philosophie-droit.asso.fr/resume.php?ref=1277>)

- v případě neschopnosti stran dohodnout se na výběru jediného rozhodce (článek 1452 odst. 1 CPC);
- v případě arbitráže vedené třemi rozhodci, kdy každá strana jmenuje svého rozhodce a tito dva rozhodci, nemohou nalézt shodu na jmenování třetího rozhodce (článek 1452 odst. 2 CPC);
- v případě, že se arbitráže účastní více než dvě strany a nelze nalézt shodu na vytvoření rozhodčího soudu (článek 1453).

Tato nová opatření jsou ovládána zásadami speciality, subsidiarity a rychlosti. Zásada speciality znamená, že *juge d'appui* je oprávněn zasáhnout jen v zákonem vymezených případech. Druhá zásada je prezentována aktivitou *juge d'appui*, která nastupuje (subsidiárně) až po marných pokusech rozhodců nebo stran urovnat vzniklé potíže. Zásada rychlosti je vyjádřena přímo v textu zákona, kdy je stanovena zákonná lhůta jednoho měsíce.

7.7 OPRAVNÉ PROSTŘEDKY VNITROSTÁTNÍ ARBITRÁŽE

Dříve než se zaměříme na opravné prostředky, které lze využít proti rozhodčímu nálezu, je třeba si vymezit, co to rozhodčí nález je. Dekret číslo 2011-48 definici rozhodčího nálezu neobsahuje, jednoduše bychom mohli rozhodčí nález definovat, jako rozhodnutí vynesené rozhodci.¹⁷⁶ Francouzská judikatura rozhodčí nález definuje jako rozhodnutí vydané rozhodčím soudem, jenž rozhoduje na základě svojí pravomoce.¹⁷⁷

Nový francouzský zákon o arbitráži zachoval stejnou strukturu jako předchozí právní úprava. Řádnými opravnými prostředky jsou odvolání a návrh na zrušení rozhodčího nálezu, novinkou však je upřednostňování návrhu na zrušení rozhodčího nálezu před odvoláním. Z mimořádných opravných prostředků jsou přípustné dva „*tierce-opposition*“¹⁷⁸ nebo institut přezkumu řízení¹⁷⁹, naopak dovolání¹⁸⁰ není přípustné.

Dle současné právní úpravy není možné, stejně jako tomu bylo v předchozím zákoně¹⁸¹, napadnout opravnými prostředky samotné řízení, jehož výsledkem je rozhodnutí o udělení doložky vykonatelnosti (*exequatur*). Naproti tomu, úspěšné napadení rozhodčího nálezu řádnými opravnými prostředky, tedy odvoláním nebo návrhem na jeho zrušení,

¹⁷⁶ <http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/sentence-d-arbitrage.php>

¹⁷⁷ CLAY, T., *Le nouveau droit français de l'arbitrage*, Lextenso éditions, 2011, str. 176

¹⁷⁸ Jedná se o mimořádný opravný prostředek, jehož mohou využít („třetí“) osoby, které se neúčastnily nebo nebyly zastoupeny v řízení a mají zájem na ochranu svých práv, blíže upraveno v článku 582 až 592 CPC (<http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/tierce-opposition.php>)

¹⁷⁹ <http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/revision.php>

¹⁸⁰ <http://www.dictionnaire-juridique.com/definition/tierce-opposition.php>

¹⁸¹ ZAHRADNÍKOVÁ, R., *Právní úprava arbitráže ve Francii*, Právní fórum 4/2010, str. 187

postihuje rovněž i *exequatur*. Rovněž rozhodnutí, které zamítá *exequatur*, důsledkem čehož by rozhodčí nález nebyl exekučním titulem, může být napadeno ve lhůtě jednoho měsíce odvoláním.

Odvolání proti rozhodčímu nálezu je nepřipustné, ledaže vůle stran určí jinak (článek 1489 CPC). Návrh na zrušení rozhodčího řízení je přípustný vždy, pokud se strany dohodly na možnosti odvolání proti rozhodčímu nálezu. Není-li možnost odvolání stranami sjednána, pak je možné návrh na zrušení rozhodčího řízení podat pouze z následujících důvodů (článek 1492 CPC):

1. rozhodčí soud se neprávem prohlásil pravomocným nebo nepravomocným;
2. rozhodčí soud nebyl řádně ustanoven;
3. rozhodčí soud nerozhodl v souladu se svěřenou pravomocí;
4. nebyla dodržena zásada kontradiktornosti;
5. rozhodčí nález je v rozporu s veřejným pořádkem;
6. rozhodčí nález není odůvodněn, nebo neobsahuje datum, kdy byl vydán, nebo neobsahuje jméno/jména rozhodců, kteří rozhodovali, nebo neobsahuje nezbytné podpisy, nebo nebyl vydán na základě většiny hlasů rozhodců.

Dekret číslo 2011-48 nahrazuje právní úpravu vytvořenou v letech 1980 a 1981, během této doby se objevila nová judikatura, na kterou bylo třeba reagovat, což byl jeden z důvodů vytvoření nové úpravy. Například byly zavedeny nové instituty jako např. *juge d'appui*, s ohledem na vývoj judikatury došlo k upřesnění osoby rozhodce (článek 1450 až 1461) a v souladu s poznatky praxe je upřednostňován návrh na zrušení rozhodčího nálezu před odvoláním. Dalším důvodem byla nutná modernizace zákona, protože během třiceti let se svět radikálně změnil a arbitráž hraje důležitou roli ve francouzské ekonomice, bylo třeba zvýšit konkurenceschopnost francouzského rozhodčího práva, především s ohledem na prestiž Paříže, jako sídla významného mezinárodního rozhodčího soudu.

8 SROVNÁNÍ ŘEŠENÍ SPOTŘEBITELSKÝCH SPORŮ V ADR DLE ČESKÉ A FRANCOUZSKÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Nejprve bych se rád zaměřil na samotný objekt zájmu, tedy na samotného spotřebitele. Vymezení tohoto pojmu v českém právním řádu jsem věnoval prostor v kapitole 1.1, francouzský právní řád ještě donedávna tento pojem neměl jasně definovaný. Francouzský zákon na ochranu spotřebitele (*Code de la consommation*) na více místech (čl. L132-1 nebo L136-1) zmiňuje současně dva pojmy spotřebitel nebo nepodnikatel, přičemž *Cour de cassation*¹⁸² považuje v některých případech i právnickou osobu za nepodnikatele, která může využívat zvýšené ochrany ve smyslu zneužívajících klausulí, a to pokud jedná jako nepodnikatel, naproti tomu spotřebitel může být pouze fyzickou osobou. Naproti tomu fyzická osoba podnikatel jednající zcela mimo svoji hlavní činnost podnikání, ale v její prospěch, nemůže profitovat z ochranných pravidel dle zákona na ochranu spotřebitelů.¹⁸³ Zákonem číslo 2010-737, byl s účinností od 1. července 2010 novelizován článek 311-1 zákona na ochranu spotřebitelů a přestože se jedná o definici ve vztahu k spotřebitelským úvěrům, jedná se o první definici pojmu spotřebitel ve francouzské pozitivní právní úpravě. Spotřebitelem (ale i dlužníkem) je fyzická osoba, která nejedná v zájmu své obchodní nebo podnikatelské činnosti.

Nyní se pokusím, alespoň v hlavních bodech, srovnat řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení dle českého zákona o rozhodčím řízení (po tzv. euronovele) a dle nového francouzského zákona o arbitráži. Zaměřím se na nejmarkantnější rozdíly, jimž věnuji samostatné odstavce.

ROZHODČÍ SMLOUVA PRO ŘEŠENÍ SPORŮ ZE SPOTŘEBITELSKÝCH SMLUV

Nová česká právní úprava pod sankcí neplatnosti vyžaduje sjednání samostatné rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv. Pokud je výše uvedená rozhodčí smlouva ve formě rozhodčí doložky, pak je nezbytné, aby podnikatel splnil určité informační povinnosti vůči spotřebiteli. V případě porušení této povinnosti, a pokud je následně podán návrh na zrušení rozhodčího nálezu, soud rozhodčí nález zruší (podal-li návrh spotřebitel, pak splnění informační povinnosti zkoumá soud *ex officio*). Francouzská úprava není tak striktní a nepožaduje speciální formu rozhodčí smlouvy, klade si pouze podmínku u rozhodčí doložky, která byla sjednána odkazem, zde je třeba splnit podmínky

¹⁸² francouzský Nejvyšší soud

¹⁸³ zajímavou výjimkou dle judikatury jsou duchovní (např. farář pořizuje fotokopírku pro svoji faru)

uvedené v kapitole 7.3, tedy a) seznámení se s doložkou, b) okamžik vzetí na vědomí, c) akceptací odkazovaného dokumentu. Platnost rozhodčí smlouvy není závislá na smlouvě, ke které se vztahuje.

ROZHODCE URČENÝ ROZHODČÍ DOLOŽKOU PRO ŘEŠENÍ SPORŮ ZE SPOTŘEBITELSKÝCH SMLUV

Český zákon o rozhodčím řízení klade na rozhodce, který je určen rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv zvýšené nároky (kvalifikace, evidence v ministerském seznamu). V tomto směru je francouzský přístup liberální a nemá speciální požadavky, věnuje však pozornost všem rozhodcům.

MOŽNOST VYUŽITÍ OPRAVNÝCH PROSTŘEDKŮ V ROZHODČÍM ŘÍZENÍ

Česká právní úprava umožňuje velmi benevolentně, podávat návrh na zrušení rozhodčího nálezu, u spotřebitelských sporů prakticky kdykoliv v průběhu i po ukončení rozhodčího řízení. Důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu, pouze v případě spotřebitelských sporů, je rozpor s právními předpisy na ochranu spotřebitele, zjevný rozpor s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem. Dalším důvodem je porušení informační povinnosti podnikatele vůči spotřebiteli v případě uzavření rozhodčí doložky u spotřebitelských smluv. Francouzská arbitráž ctí zásadu *estoppel*, čímž posiluje právní jistotu stran rozhodčího řízení. Návrh na zrušení rozhodčího nálezu lze podat za podmínky, které jsou podobné české úpravě. Doložku vykonatelnosti pro rozhodčí nález vydává soud v řízení *exequatur*, což představuje efektivní kontrolu.

ODŮVODNĚNÍ ROZHODČÍHO NÁLEZU

Rozhodčí nález dle českého zákona musí u sporů ze spotřebitelských smluv obsahovat odůvodnění a poučení vždy, ve francouzské verzi je chybějící odůvodnění v rozhodčím nálezu, a to ve všech případech pod sankcí neplatnosti.

EQUITY VE SPOTŘEBITELSKÝCH SPORECH

Ve spotřebitelských sporech je český rozhodce povinen se vždy řídit právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele. Francouzský zákon o arbitráži kogentním ustanovením rozhodování dle *equity* nezakazuje. Avšak je třeba zmínit zákon na ochranu spotřebitelů, který s ohledem na směrnici 93/13/EHS v článku R132-2 obsahuje předpokládané zneužívající klauzule (tzv. *šedý seznam*), kde je pod bodem 10 uvedena i arbitrážní klauzule.

EXEKUCE

Rozhodčí nález dle českého práva, který splňuje všechny zákonné podmínky, je sám o sobě soudně vykonatelný, jedná se o exekuční titul. Soud může na návrh strany, proti níž je nařízen výkon rozhodčího nálezu, zastavit nařízený výkon rozhodnutí. Rozhodčí nález dle francouzského práva není exekučním titulem, je však podkladem pro tzv. exequatur řízení vedené soudem, který vydá doložku vykonatelnosti.

9 ZÁVĚR

Novela zákona o rozhodčím řízení se snaží reagovat na některé palčivé problémy, které sebou přináší spory ze spotřebitelských smluv řešené v rozhodčím řízení. Je otázkou, zda zákon upravující mimosoudní řešení sporů, jímž je rozhodčí řízení učebnicovým příkladem, má být takto regulován. K rozhodčímu řízení patří již od pradávna především smluvní volnost, rychlost, a protože se jedná o tzv. soukromou justici i nezávislost na státním soudnictví. Je však třeba připomenout, že primárním předmětem rozhodčího řízení byly, jsou a budou spory podnikatelů (obchodní spory), tedy osob fundovaných a zvyklých nést určité riziko. Z tohoto důvodu je koncepce rozhodčího řízení postavena tak, aby vyhovovala dynamice a *naturelu* podnikatelů a tržnímu prostředí. Zcela neopomenutelnou roli zde hraje samotný rozhodce (rozhodčí soud), na kterého jsou kladeny stejné nároky, především etické a morální, jako na státního soudce. Z tohoto důvodu je třeba dbát o dobrou pověst celého oboru, neboť jeho existence a další rozvoj je založen na důvěře. Jedná se o důvěru v nalézání práva mimo státní soudní systém.

Spotřebitel je hybnou silou každé ekonomiky, zároveň však také bývá tou slabší stranou ve vztahu podnikatel - spotřebitel, a proto lze připustit určitou míru jeho ochrany. Stát by měl umět vytvořit takové právní prostředí, které by bylo prospěšné pro obě dvě strany, jak pro spotřebitele, tak pro podnikatele. Bohužel v některých případech se ochrana spotřebitele stává více politickým než ekonomickým tématem, protože spotřebitel je také volič. Z toho pak vznikají disproporce, kdy ochrana spotřebitele jde na úkor právním zásadám, jako jsou např. právní jistota, rovnost před zákonem, autonomie vůle, nebo *vigilantibus iura scripta sunt*.

Jak vyplývá z důvodové zprávy k tzv. euronovele (zákon č. 19/2012 Sb.) zákona o rozhodčím řízení, určité problémy jsou zaznamenány pouze na straně sporů ze spotřebitelských smluv, neboť řešení obchodních sporů funguje jinak velmi dobře. Většina těchto spotřebitelských sporů je iniciována podnikateli proti spotřebitelům a předmětem rozhodčího řízení bývá neplnění finančních závazků z titulu spotřebitelských úvěrů. Smutnou realitou pak bývá dluhová past, vícenásobné exekuce, další zadlužování dlužníků, v tomto procesu je však rozhodčí řízení důsledkem, nikoliv příčinnou, a proto si nemyslím, že by mělo docházet k přílišné regulaci a jednostranné ochraně jen jedné strany, která navíc již většinou získala z dodaného zboží nebo služby užitek a není schopná dostát svých závazků. Jako v každé oblasti, i zde se vyskytují nepoctivci, někdy se jedná o propojené organizované skupiny, jejichž zájmem není činnost seriózního podnikatele, tedy

poskytování služeb a prodej zboží spotřebitelům, ale pravým záměrem je vyvolání sporu, nastavení smluvních podmínek tak, aby se dlužník dostal do prodlení (např. první splátka hned v den poskytnutí úvěru, vysoké smluvní pokuty atd.). Z malého dluhu se pak stává noční můra a dlužník přichází o většinu svého majetku (především nemovitého), mnohdy s dopady i na jeho zdravotní stav.

Na tomto místě si dovoluji citovat Michela Croziera¹⁸⁴, který pronesl následující větu: „*On ne change pas la société par décret*“¹⁸⁵, která se stala titulem jedné z jeho knih. I přes snahu o sebelepší právní regulaci budou v praxi působit dobří i špatní rozhodci, rozhodci nezávislí, nestranní a pak i ti druzí, nadále bude platit maxima „*jaký arbitr, taková arbitráž*“.

¹⁸⁴ http://fr.wikipedia.org/wiki/Michel_Crozier

¹⁸⁵ „Nelze změnit společnost nařízením“

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ**Použitá literatura a odborné časopisy**

KOCINA, Jan; POLÁČEK, Bohumil et al. Aktuální otázky rozhodčího řízení. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 200s., ISBN 978-80-7380-349-0

RŮŽIČKA, K. Rozhodčí řízení před Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, s.r.o., 2. rozšířené vydání, 2005, 254 s., ISBN 80-86898-43-1

SCHELLE, K., SCHELLEOVÁ, I., Rozhodčí řízení historie, současnost a perspektivy, EUROLEX Bohemia, Praha, 2002, ISBN 80-86432-19-X

KNAPP, V.: Teorie práva, 1. vydání. Praha, C.H.Beck, 1995, ISBN 80-7179-028-1

KLÍMA, K. et al. Evropské právo. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011. 579 s., ISBN 978-80-7380-335-3

DONY, M., Droit de l'Union européenne, 4ième édition, Edition de l'Université de Bruxelles, 2012, ISBN 978-2-8004-1517-8

LISSE, L.: Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem. Praha: Linde, a.s., 2012, 920 s., ISBN 978-80-7201-874-1

BĚLOHLÁVEK A. J. Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo. Komentář. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, 2408 s., ISBN 978-80-7400-096-6

HULMÁK, M. Uzavírání smluv v civilním právu, 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2008, 218 s., ISBN 978-80-7400-062-1

BĚLOHLÁVEK A. J. Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2012, 625 s., ISBN 978-80-7179-297-0

WINTEROVÁ, A., a kol., Civilní právo procesní, 6. aktualizované vydání, Linde Praha akciová společnost, 2011, ISBN 978-80-7201-842-0

TOMANČÁKOVÁ, B., Ochrana spotřebitele v praxi se vzory a příklady, 2. vydání, Linde Praha akciová společnost, 2011, ISBN 978-80-7201-864-2

CADIET, L., Code de procédure civile 2012, 25. Vydání, LexisNexis, 2011, ISBN 978-2-7110-1512-2

CLAY, T., Le nouveau droit français de l'arbitrage, Lextenso éditions, 2011, ISBN 978-2-35971-036-6

KEUTGEN, G., L'éthique dans l'arbitrage, Groupe De Boeck s.a., 2012, Éditions Bruylant, ISBN 978-2-8027-3515-1

ARISTOTELÉS, Athénská ústava, ARISTA BASET, 2004, ISBN 80-7340-061-8

- KINCL, J., URFUS, V., SKŘEJPEK, M., Římské právo, 1. vydání, Praha: C.H.Beck, 1995, ISBN 80-7179-031-1
- PALACKÝ, F., Dějiny národu českého v Čechách a na Moravě, Praha, otisk dle původního vydání, nakladatel B. Kočí, 1907
- MALÝ Karel a kolektiv, Dějiny českého a československého práva do roku 1945, 3. přepracované vydání, Linde Praha, a.s., Dotisk 2005, ISBN 80-7201-433-1
- GERLOCH, A., Teorie práva, 4. upravené vydání, Plzeň, Aleš Čeněk, ISBN 978-80-7380-023-9
- LALANDE A., Vocabulaire philosophique Lalande, PUF, Quadrige, ISBN 978-2-13-058582-4
- CORNU G., Vocabulaire juridique, PUF, Quadrige, 2008 ISBN 978-2-13-055986-3
- OPPETIT B., Philosophie du droit, Dalloz, 1999, ISBN 978-2247059997
- KOJEVE A., Esquisse d'une phénoménologie du droit, Gallimard, 1982, ISBN 2070207005
- ARISTOTELES, Nikomachova ETIKA, vydal Jan Laichter v Praze
- SKÝPAL R., Rozhodčí doložky a „jiné problémy ochrany práv slabší strany“, Právní rádce 11/2011
- RABAN, P., Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři?, Bulletin advokacie 6/2010
- SLOVÁČEK D., Arbitrabilita spotřebitelských sporů, Právní rozhledy 10/2011
- ŘEZNÍČKOVÁ I., Spory, které rozhodne možná rozhodce, Právní rádce 3/2011
- SOKOL, T., K aktuálním problémům rozhodčího řízení, Právní rádce 9/2011
- PELIKÁNOVÁ, I., České právo, Evropa a rozhodčí doložky, Bulletin advokacie 10/2011
- HULMÁK M., TOMANČÁKOVÁ B., Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem, 1. část, Obchodněprávní revue, 6/2010
- HULMÁK M., TOMANČÁKOVÁ B., Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem, 2. část, Obchodněprávní revue, 7/2010
- ZAHRADNÍKOVÁ, R., Právní úprava arbitráže ve Francii, Právní fórum 4/2010

Právní předpisy

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 634/1992 Sb., o ochraně spotřebitele, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů

Zákon č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (NOZ)

Zákon č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a o výkonu rozhodčích nálezů

Zákon č. 202/2012 Sb., o mediaci a o změně některých zákonů (zákon o mediaci)

Směrnice 2011/83/EU

Směrnice 93/13/EHS

Návrh směrnice 2011/0373,

Dekret číslo 80-354/1980 a číslo 81-500/1981

Dekret číslo 2011-48

Judikatura

Nález Ústavního osudu České republiky, sp.zn.: I. ÚS 3227/07

Nález Ústavního osudu České republiky, sp. zn.: I. ÚS 3227/07

usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 20 Cdo 2857/2006

usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn.: 20 Cdo 3126/2011

usnesení Nejvyššího soudu ČR, sp. zn. 32 Odo 229/2006

C-40/08, Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira,

C-168/05, Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL

C-237/02 Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG contre Ulrike Hofstetter et Ludger Hofstetter

Ostatní prameny

SKÝPAL R., Rozhodčí doložky a „jiné problémy ochrany práv slabší strany“, Právní rádce 11/2011

RABAN, P., Autorizovaní rozhodci nebo adjudikátoři?, Bulletin advokacie 6/2010

SLOVÁČEK D., Arbitrabilita spotřebitelských sporů, Právní rozhledy 10/2011

ŘEZNÍČKOVÁ I., Spory, které rozhodne možná rozhodce, Právní rádce 3/2011

SOKOL, T., K aktuálním problémům rozhodčího řízení, Právní rádce 9/2011

PELIKÁNOVÁ, I., České právo, Evropa a rozhodčí doložky, Bulletin advokacie 10/2011

HULMÁK M., TOMANČÁKOVÁ B., Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem, 1. část, Obchodněprávní revue, 6/2010

HULMÁK M., TOMANČÁKOVÁ B., Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem, 2. část, Obchodněprávní revue, 7/2010

ZAHRADNÍKOVÁ, R., Právní úprava arbitráže ve Francii, Právní fórum 4/2010

Důvodová zpráva k návrhu směrnice 2011/0373

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a dalších související zákony, Poslanecká sněmovna, sněmovní tisk č. 371, str. 8, dostupné též na <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=6&T=371>

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, Poslanecká sněmovna, k § 17, dostupné též na <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/tisky/t113600.htm>

Internetové stránky

<http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis-/>

<http://nalus.usoud.cz>

<http://www.evropskyspotrebitel.cz/files/adr-studie-ceska-verze-1.pdf>

<http://www.afa-arbitrage.com/>

<http://rozhodci.justice.cz/>

http://economie.fgov.be/fr/spf/structure/Commissions_Conseils/Commission_clauses_abu/

http://www.belgium.be/fr/la_belgique/pouvoirs_publics/autorites_federales/services_publics_federaux_et_de_programmation/

http://www.ejustice.just.fgov.be/cgi_loi/loi_a1.pl?language=fr&la=F&cn=2010040603&table_name=loi&&caller=list&F&fromtab=loi&tri=dd+AS+RANK&rech=1&numero=1&sql=%28text+contains+%28%27%27%29%29#Art.74

<http://www.clauses-abusives.fr/txt/index.htm>

<http://www.mpo.cz/cz/ochrana-spotrebitele/mimosoudni-reseni/>

<http://www.soud.cz>

<http://www.urmr.cz/rozhodci-rizeni/cena-rozhodciho-rizeni/>

<http://www.rozhodcisoud.net/cz/sekce/ceny-sluzeb-274/>

<http://cslav.justice.cz/InfoData/prehledy-agend.html>

http://www.wikiberal.org/wiki/Henri_Lacordaire

<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/ekonomika/217052-poprve-za-11-let-klesly-dluhy-ceskych-domacnosti/?mobileRedirect=off>

http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/docs/directive_adr_cs.pdf

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2011:0794:FIN:CS:PDF>

http://ec.europa.eu/consumers/redress_cons/docs/communication_adr_cs.pdf

http://europa.eu/about-eu/facts-figures/economy/index_cs.htm

<https://www.euroskop.cz/8455/21751/clanek/spotrebitele-v-prosinci-2012/>

http://cs.wikipedia.org/wiki/Libert%C3%A9,_%C3%A9galit%C3%A9,_fraternit%C3%A9

<http://www.icc-france.fr/accueil-comite-national-francais-cci.html>

<http://www.cfa-arbitrage.com/>

<http://www.iccwbo.org/>

<http://www.legifrance.gouv.fr/>

<http://www.dictionnaire-juridique.com>

<http://www.philosophie-droit.asso.fr>

[http://img.ihned.cz/attachment.php/70/29013070/tv348EFHIJKLOklQbcefhpqrx0SU2Vn/
financi_gramotnost_20101213_stemmark.pdf](http://img.ihned.cz/attachment.php/70/29013070/tv348EFHIJKLOklQbcefhpqrx0SU2Vn/financi_gramotnost_20101213_stemmark.pdf)

11 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ADR	- Alternative Dispute Resolution (Alternativní řízení sporu)
AFA	- Association Française d' Arbitrage
AK ČR	- Agrární komora České republiky
CCA	- Commission des clauses abusives
CFA	- Comité Français de l' Arbitrage
CPC	- Code de procedure civile (francouzský občanský soudní řád)
EHS	- Evropské hospodářské společenství
EU	- Evropská Unie
EÚPL	- Evropská úmluva o lidských právech
ICC	- International Chamber of Commerce
HK ČR	- Hospodářská komora České republiky
LPMC	- Loi relative aux pratiques du marché et à la protection du Consommateur (belgický spotřebitelský zákon)
NS ČR	- Nejvyšší soud České republiky
ODR	- online dispute resolution
OSŘ	- zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád
OZ	- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník
RVHP	- Rada vzájemné hospodářské pomoci
SFEU	- Smlouvy o fungování Evropské Unie
UNCITRAL	- United Nations Commission on International Trade Law
URMŘ ČR	- Unie pro rozhodčí a mediační řízení ČR
ZRŘ	- zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů

12 RESUMÉ

Le sujet abordé dans cette thèse est « La solution des litiges de consommation en ADR après la modification de la loi d'arbitrage ».

Résolution des litiges par un système d'une justice privée c'est à dire neutre vis à vis l'ordre judiciaires étatique n'est pas nouveau. Le chapitre concernant l'histoire de l'arbitrage essaie retrouver les traces les plus significantes.

L'arbitrage devient un lieu de rencontre entre une forme de justice et une activité lucrative. C'est la raison pourquoi le rôle de l'éthique dans l'arbitrage devient si importante et vise en particulier au personnage central de l'arbitrage, c'est à dire l'arbitre.

Certains problèmes dans le secteur du droit de consommation en fonction des litiges de consommation procédés par l'arbitrage et l'influence du droit européen ont portés la nécessité de modifier la loi d'arbitrage tchèque en 2012. La question cardinale qui se pose, c'est l'arbitrabilité des litiges de droit de la consommation. Tout le monde connaît le déséquilibre qui reigné des relations entre un consommateur et un professionnel puis si on'y ajoute les atouts et les contraintes du monde arbitral le résultat est incertain.

Le nouveau droit français de l'arbitrage représenté par le décret numéro 2011-48 est une véritable révolution après une trentaine d'années dans ce secteur. La France et surtout Paris sont connues dans le milieu d'arbitrage et la nouvelle loi devrait apporter une avantage concurrentielle. Certains juristes français n'hésitent pas dans ce sens à parler de « Liberté, égalité et efficacité » en s'inspirant de la devise républicaine française.

Le dernier chapitre de cette thèse compare en quelque sorte la domaine arbitrale en France et en République tchèque. Il est bien évident que le système tchèque cherche à protéger le consommateur au cours de l'instance arbitrale parfois il semble que la protection est un peu exagérée. En France apparaît un nouveau sujet, le juge d'appui. Les deux systèmes rendent possible un contrôle par le juge étatique. Pour conclure il est évident que les faibles auront des problèmes et les forts des solutions et imposer un équilibre sensible est un devoir assez difficile.

Mots clés : arbitrage, arbitrabilité, arbitre, consommateur, éthique, juge d'appui,

13 PŘÍLOHY

Příloha č. 1 (zdroj Ministerstvo spravedlnosti ČR)

**Doporučená rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze
spotřebitelských smluv**
(v případě, že nerozhoduje stálý rozhodčí soud)

.....

.....

a

.....

.....¹⁾

uzavřeli níže uvedeného dne, měsíce a roku v souladu s § 3 odst. 3 a 5 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, níže uvedenou rozhodčí smlouvu:

I. Rozhodčí smlouva

Veškeré spory vznikající ze smlouvy uzavřené mezi..... dne.....²⁾ a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností [jedním rozhodcem] [třemi rozhodci] [určeným/i podle článku II. odst. 1] [určeným/i způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení, která jsou k této rozhodčí smlouvě přiložena (dále jen „Pravidla“)] (dále jen [„rozhodce“] či [„rozhodčí senát“]) v rozhodčím řízení [vedeném podle Pravidel]. Místem konání rozhodčího řízení je,³⁾ Česká republika.

II. Další informace podle zákona o rozhodčím řízení⁴⁾

1. Rozhodce/rozhodci

[Rozhodcem/rozhodci bude/budou:] [Rozhodce/rozhodci bude/budou určeni následující osobou:]⁵⁾

Rozhodcem může být pouze osoba zapsaná na seznamu rozhodců, kteří mohou být určeni rozhodčí doložkou pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv, vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR.

2. Způsob zahájení a forma vedení rozhodčího řízení:

Rozhodčí řízení se zahajuje doručením písemné žaloby na adresu.....⁶⁾. [V průběhu rozhodčího řízení nařídí [rozhodce] [rozhodčí senát] alespoň jedno ústní jednání.]

[Rozhodce nemusí nařídít ústní jednání v případě, kdy mezi účastníky nejsou sporné skutečnosti, které jsou významné pro rozhodnutí. Ústní jednání však bude nařízeno vždy, pokud o to účastník požádá nebo to rozhodce považuje za vhodné.]

3. Odměna rozhodce, náklady řízení a jejich přiznání:

Rozhodce/i má/mají právo na odměnu ve výši⁷⁾.

Spotřebiteli mohou v rozhodčím řízení vzniknout mj. následující náklady řízení: odměna rozhodce/rozhodců, příp. poplatek za rozhodčí řízení ve výši ..., odměna zástupce (advokáta), hotové výdaje účastníka a jeho zástupce, ušlý výdělek účastníka a jeho zástupce, náklady důkazů (znaleckého posudku) apod.

Rozhodce může přiznat straně, která měla ve věci plný nebo částečný úspěch, náhradu nákladů řízení, a to přiměřeně podle pravidel stanovených v §§ 142 až 151 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

4. Místo konání rozhodčího řízení

Ústní jednání se bude konat v,⁸⁾ Česká republika.

5. Způsob doručení rozhodčího nálezu

Stejnopis rozhodčího nálezu se doručuje stranám, nebo mají-li zástupce jejich zástupcům, poštou do vlastních rukou.

6. Vykonatelnost rozhodčího nálezu:

Pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.

V dne.....

.....
podpis

.....
podpis